

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Факультет гуманітарних та соціальних наук
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

На правах рукопису

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти
«Магістр»

На тему: **АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД ТЕКСТІВ З ТАКТИЧНОЇ**
МЕДИЦИНИ

здобувач: студент 2 курсу групи АМП-23зм
спеціальність: 035 Філологія
спеціалізація: 035.041 Філологія. Германські мови та
літератури (переклад включно), перша – англійська
Божук Антон Олександрович

Керівник роботи: к. пед. н., доцент
Хромова Вікторія Сергіївна

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Божук А. О. Англо-український переклад текстів з тактичної медицини

Роботу присвячено особливостям англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини. В роботі розглянуто специфіку тематичних текстів та типи їх перекладу. Проаналізовано структуру та наявні класифікації відповідних термінів. Визначено складнощі, на які наражається перекладач, маючи справу з медичною термінологією та іншими лексичними одиницями, характерними для текстів з тактичної медицини. Досліджено питання адекватності та еквівалентності перекладу як умови збереження чіткості та послідовності інструкцій для надавачів медичної допомоги в умовах бойових дій. Проведено порівняльний аналіз англо-українського перекладу матеріалів та інструкцій з тактичної медицини на матеріалі електронного ресурсу «Американський курс тактичної медицини ТССС для військових» (<https://tccc.org.ua>). Пошук шляхів адекватного англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини залишається актуальним питанням.

Ключові слова: англо-український переклад, тактична медицина, термінологія, адаптація термінів, переклад медичних текстів

S U M M A R Y

Bozhuk A. O. The English-Ukrainian translation of tactical medicine texts

This paper is dedicated to peculiarities of the English-Ukrainian translation of texts on tactical medicine. The paper considers the specifics of thematic texts and the types of their translation. The structure and existing classifications of the relevant terms are analyzed. The difficulties that the translator faces when dealing with medical terminology and other lexical units characteristic of texts on tactical medicine are identified. The issues of adequacy and equivalence of translation as a condition for maintaining the clarity and consistency of instructions for medical care providers in

combat conditions are investigated. A comparative analysis of the English-Ukrainian translation of materials and instructions on tactical medicine is conducted using the material of the electronic resource “American Tactical Medicine Course TCCC for the Military” (<https://tccc.org.ua>). The search for ways of adequate English-Ukrainian translation of texts on tactical medicine remains a relevant issue.

Key words: English-Ukrainian translation, tactical medicine, terminology, term adaptation, medical text translation

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	9
1.1 Визначення і типи наукового та технічного перекладів	9
1.2 Особливості перекладу медичних текстів	13
Висновки до розділу I	19
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ТЕКСТІВ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ	21
2.1 Визначення та основні принципи тактичної медицини	21
2.2 Аналіз основних термінів та понять тактичної медицини	24
2.3 Стилiстичні та структурні особливості текстів з тактичної медицини	29
Висновки до розділу II	46
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ТЕКСТІВ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ	48
3.1 Огляд та вибір оригінальних текстів для перекладу	49
3.2 Термінологічні та стилістичні проблеми перекладу обраних текстів	51
3.3 Порівняльний аналіз оригінальних та перекладних текстів	64
Висновки до розділу III	73
Висновки	75
Список літератури	80

ВСТУП

Англо-український переклад текстів з тактичної медицини є важливою сферою дослідження в контексті сучасного розвитку військової медицини та міжнародної співпраці. Критично важлива роль тактичної медицини в умовах збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій вимагає точності у передачі медичних протоколів, інструкцій та навчальних матеріалів різними мовами. Це дослідження спрямоване на вивчення особливостей перекладу таких текстів, зокрема термінологічної адаптації та стилістичних викликів.

Актуальність дослідження перекладу спеціалізованої літератури, зокрема текстів з тактичної медицини, значною мірою визначається сучасними реаліями глобалізації, активного міжнародного співробітництва та зростання ролі тактичної медицини, що охоплює методи та протоколи надання медичної допомоги в умовах бойових дій, надзвичайних ситуацій і катастроф. У цих умовах правильне розуміння та переклад спеціалізованих медичних текстів безпосередньо впливають на ефективність надання допомоги, а в багатьох випадках – на порятунок людських життів.

Особливості текстів з тактичної медицини полягають у використанні великої кількості вузькоспеціалізованої термінології, аббревіатур, які мають точні значення в англomовному контексті, а також у суворій структурованості текстів, які здебільшого є посібниками, протоколами або довідковими матеріалами. Тому переклад таких текстів є складним завданням, що вимагає від перекладача не лише високого рівня володіння мовою, а й обізнаності у специфіці галузі.

В умовах війни РФ проти України та зростаючої кількості міжнародних партнерств у галузі охорони здоров'я виникає нагальна потреба в перекладі інструкцій, протоколів та навчальних матеріалів, розроблених англomовними фахівцями. Оскільки більшість стандартів і сучасних методик розробляються в США та Європі, адаптація їх до українських реалій і мовних стандартів є пріоритетним завданням.

Крім того, під час перекладу текстів з тактичної медицини виникають певні проблеми. У багатьох випадках англомовні терміни не мають прямих відповідників в українській мові, що змушує перекладача створювати нові терміни, застосовувати калькування чи адаптацію. Англомовні тексти враховують специфіку західної медичної практики, яка може суттєво відрізнятись від української. Це ускладнює передачу змісту через переклад. Наразі в Україні фактично відсутня єдина стандартизована база термінів для тактичної медицини, що спричиняє труднощі у вживанні однозначних понять.

Усе це робить дослідження проблем перекладу тактичної медицини надзвичайно важливим, адже саме перекладачі забезпечують доступ українських фахівців до світових стандартів і новітніх знань у цій галузі. Водночас якісний переклад текстів з тактичної медицини сприятиме підвищенню професійного рівня медичних працівників, зростанню рівня взаємодії з міжнародними партнерами та забезпеченню ефективності медичної допомоги у складних умовах.

Проблемами перекладу текстів з тактичної медицини займалися як українські, так і зарубіжні науковці, що досліджували особливості термінології, стилістики та методів адаптації матеріалів для іншомовної аудиторії. Сучасні проблеми та тенденції перекладу медичної термінології в Україні висвітлювалися у працях Т. Ільченко [17]. Дослідженнями лінгвокогнітивних та комунікативно-прагматичних особливостей сучасного англомовного медичного дискурсу займалася С. Вострова [8]. Проблеми перекладу медичних термінів в науковому англомовному медичному тексті входять до наукових інтересів Ю. Макаренко та І. Ткаченко [34]. Ці автори заклали основу для розробки ефективних методик перекладу текстів тактичної медицини, що враховують термінологічну специфіку та професійний контекст.

Отже, дослідження перекладу текстів тактичної медицини має як теоретичне, так і практичне значення. З одного боку, воно сприяє розвитку методик перекладознавства, з іншого – має прямий вплив на медичну та гуманітарну практику в умовах сучасних викликів.

Метою дослідження є аналіз особливостей англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини з урахуванням специфіки термінології та стилістики.

Завдання дослідження:

1. Описати визначення і типи літературного, наукового та технічного перекладів.
2. Визначити особливості перекладу медичних текстів.
3. Дослідити визначення та основні принципи тактичної медицини.
4. Проаналізувати основні терміни та поняття тактичної медицини.
5. Охарактеризувати стилістичні та структурні особливості текстів з тактичної медицини.
6. Описати термінологічні та стилістичні проблеми перекладу обраних текстів.
7. Здійснити порівняльний аналіз оригінальних та перекладних текстів.

Об'єктом дослідження є текстовий матеріал з тактичної медицини англійською та українською мовами.

Предметом дослідження є термінологічні та стилістичні особливості англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини.

Методи дослідження. У роботі використано комплексний підхід, який включає: порівняльний аналіз перекладених текстів; метод контекстуального аналізу для дослідження термінології; стилістичний аналіз для виявлення специфіки структури текстів.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для перекладачів медичних текстів, а також у сприянні стандартизації термінології в галузі тактичної медицини, що може бути корисним у військовій, гуманітарній та освітній сферах.

Наукова новизна роботи полягає у системному аналізі специфіки перекладу текстів з тактичної медицини та пропозиції підходів до адаптації термінології, які враховують український мовнокультурний контекст.

Матеріалом дослідження слугував англомовний сайт Tactical Combat Casualty Care (Тактична медицина) та його українськомовний аналог.

Апробація роботи. Основні положення дослідження висвітлено у праці: Хромова В. С., Божук А. О. (2024). Термінологічні аспекти англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Т. 35 (74) №6 (публікація очікується наприкінці січня 2025 року).

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 87 сторінок (обсяг основного тексту – 76 сторінок).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Визначення і типи наукового та технічного перекладів

Аналіз перекладу як наукового феномену охоплює лінгвістичні, культурологічні та соціальні аспекти. Переклад не є лише перетворенням однієї мови на іншу, а являє собою міжкультурну діяльність, що відображає взаємодію як культур, так і мов. Певною мірою переклад включає етапи смислової трансформації, адаптації до культурного контексту й урахування соціальних факторів; у глобалізованому світі він забезпечує обмін знаннями, досягненнями науки та технологій [5, с. 55].

Лінгвістичний аспект перекладу стосується збереження сенсу оригінального тексту з урахуванням граматичних і синтаксичних структур. Беззаперечним є той факт, що переклад вимагає всебічного аналізу мовної структури. Як стверджує В. Карабан, переклад має враховувати фонетичний, лексичний, граматичний і стилістичний рівні тексту, кожний з яких потребує окремих стратегій задля забезпечення точності передачі [21, с. 91]. Разом з тим М. Альошина підкреслює, що якість перекладу залежить від здатності перекладача адекватно передати як лексичний зміст, так і граматичні особливості оригіналу [1, с. 54].

Аналіз перекладу як наукового феномену охоплює різноманітні аспекти: лінгвістичний, культурологічний і соціальний. Це не лише мовний процес, а й міжкультурна взаємодія, яка відображає мовні та культурні реалії. Дослідники наголошують, що переклад включає трансформацію значень, адаптацію до нових культурних умов та врахування соціальних особливостей. У контексті глобалізації він стає ключовим механізмом міжнародного обміну знаннями та технологіями [22].

З лінгвістичної точки зору, переклад має передати зміст оригіналу з максимальною точністю, враховуючи граматичні та синтаксичні структури. Успіх перекладу залежить від здатності перекладача коректно передати ці аспекти.

Культурологічний аспект перекладу підкреслює потребу враховувати культурні контексти. У статті Г. Кузенка розглядається культурологічний аспект перекладу в міжмовній комунікації. Автор акцентує увагу на важливості врахування культурних особливостей у процесі перекладу, зокрема при передачі ідіом, традицій та соціальних норм, що мають значення для точності комунікації. Науковець розглядає основні стратегії адаптації, що допомагають зберігати культурну специфіку і при цьому забезпечувати зрозумілість для цільової аудиторії [26, с. 23].

Соціальний аспект перекладу стосується передачі соціокультурних значень, які часто залежать від особливостей аудиторії. Перекладач повинен враховувати соціальні норми, стереотипи та цінності, які можуть впливати на значення слів і виразів. Дослідники (зокрема, І. Кучеренко та М. Адаменко) відзначають важливість адаптації тексту до соціокультурного контексту цільової аудиторії, що дозволяє забезпечити точність і ефективність комунікації в процесі перекладу [28]. Це є актуальним, зокрема, в тактичній медицині, де термінологічна точність безпосередньо впливає на якість допомоги в екстремальних ситуаціях.

Отже, переклад як науковий феномен потребує всебічного підходу, що враховує мовні, культурні та соціальні чинники. Його адекватність і точність є вирішальними для успішної міжнародної співпраці, особливо в таких критичних сферах, як медицина чи техніка.

Визначення й типи наукового та технічного перекладу були досліджені багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. У наукових статтях і працях авторів розглядаються різні аспекти цих типів перекладу, зокрема, їхня специфіка, проблеми, що виникають у процесі перекладу, а також різниця у підходах до кожного виду.

Задля порівняння можна навести визначення та аспекти літературного перекладу, який передбачає переклад художніх творів. Для цього різновиду перекладу важливість полягає у збереженні не лише змісту, а й стилістичних, культурних та емоційних відтінків оригінального тексту. Літературний перекладач повинен мати високу творчу майстерність, здатність передавати не тільки лексичні, а й стилістичні особливості мови, а також враховувати культурний контекст. Це вимагає особливої уваги до нюансів мови та психоемоційного відгуку читача на твір.

При науковому перекладі опрацьовуються текстові матеріали, що стосуються наукових досліджень, теорій, експериментів та академічних публікацій. У цьому випадку перекладачі повинні бути уважними до точності та коректності термінів, а також до структури наукових текстів. Наукові тексти мають тенденцію до більшої стандартизованості в порівнянні з літературними, тому важливим аспектом є дотримання чинних наукових стандартів, а також використання відповідних термінів, які мають чітке визначення. Також особливості наукового перекладу передбачають збереження логічної структури тексту, об'єктивності та нейтральності стилю.

У своїй праці «Специфіка перекладу науково-технічних текстів та особливості їх сприйняття» О. Москалюк акцентує увагу на важливості точності та узгодженості в перекладі науково-технічних матеріалів, підкреслюючи необхідність дотримання термінологічних стандартів для уникнення непорозумінь у спеціалізованих сферах. Дослідниця наголошує на важливості контексту при перекладі термінів, особливо у випадку їхньої полісемантики, а також на правильній адаптації структури тексту задля збереження логічної послідовності [40, с. 105].

У класичній праці Ю. Найди та Ч. Табера "The Theory and Practice of Translation" (1982) [68] розглядаються основи адаптації текстів для забезпечення їхньої зрозумілості та відповідності потребам аудиторії. Дослідники пропонують концепцію динамічної еквівалентності, яка передбачає створення перекладу, що передає значення оригіналу зрозумілим чином для цільової аудиторії, з

урахуванням природного синтаксису та термінології. Вони також наголошують на функціональній адаптації, де складні терміни можуть бути спрощені чи пояснені для ширшої аудиторії. Окрім того, підкреслюється важливість контекстуалізації, враховуючи соціокультурні особливості цільової групи, а також методології перекладу, що передбачає поетапний підхід до аналізу та адаптації тексту. Праця Ю. Найди і Ч. Табера є основою для перекладознавства, і запропоновані ними принципи залишаються актуальними дотепер, зокрема для перекладу наукових текстів.

У праці П. Ньюмарка “A Textbook of Translation” (1988) [67] увагу зосереджено на збереженні термінологічної точності в перекладі, зокрема в наукових і технічних текстах. Автор зазначає, що в таких текстах слід надавати перевагу прямому перекладу термінів, якщо вони мають усталені відповідники в цільовій мові, однак також необхідно враховувати культурні та мовні особливості аудиторії. П. Ньюмарк рекомендує використовувати словники та глосарії для забезпечення точності, а також пропонує створювати нові терміни через калькування або транслітерацію в разі відсутності відповідників. Важливо також контекстуалізувати терміни задля збереження їхньої точності у відповідному контексті. Праця Ньюмарка є основним посібником для перекладачів, які працюють з термінологічно насиченими текстами, особливо в наукових та технічних сферах.

Технічний переклад охоплює широкий спектр документів, серед яких інструкції, технічні описи, керівництва, стандарти та інші тексти, що стосуються конкретних технологій, виробничих процесів або технічних стандартів. Цей вид перекладу є надзвичайно складним, оскільки він вимагає точності в передачі спеціалізованої термінології, яка часто має вузьке значення, відмінне від загального. Тому важливою проблемою є забезпечення однозначності технічних термінів, адже помилки або неточності можуть призвести до непорозумінь або навіть серйозних технічних проблем. У таких випадках необхідно точно відтворювати значення термінів, гарантуючи, що перекладені слова будуть зрозумілі фахівцям, які використовують ці документи.

Аналізуючи цей вид перекладу, Ю. Найда і Ч. Табер наголошують на важливості адаптації змісту до потреб аудиторії, підкреслюючи функціональну точність термінів, тоді як П. Ньюмарк пропонує прямий переклад як пріоритетний метод для технічних текстів. Отже, технічний переклад вимагає глибоких лінгвістичних знань і розуміння специфіки галузі.

Вказані дослідження пропонують теоретичну основу для точності, функціональності та зрозумілості технічних текстів, що є важливим для забезпечення якісного перекладу в різних сферах науки та техніки.

1.2. Особливості перекладу медичних текстів

Переклад наукової та технічної літератури є надзвичайно відповідальним завданням, що вимагає від перекладача не лише високих лінгвістичних навичок, а й глибоких знань у конкретній галузі. Особливо це важливо у таких сферах, як медицина або техніка, де точність кожного терміна є критично важливою для правильного розуміння і застосування наукових досягнень. Перекладач повинен мати чітке уявлення про специфіку галузевої термінології, оскільки неточності можуть призвести до серйозних наслідків, на кшталт помилок у діагностиці або використанні технічних приладів [75, с. 162].

Переклад медичних текстів вважається однією з найскладніших і найвідповідальніших сфер у перекладознавстві, оскільки вимагає високого рівня кваліфікації та точності. Мова медичних текстів має свою особливу структуру, де кожне слово чи термін відіграє важливу роль у правильному розумінні змісту і можливих наслідків для здоров'я пацієнта. Тексти на кшталт медичних виписок, інструкцій до препаратів, схем лікування, описів захворювань тощо повинні бути точними, оскільки навіть незначні помилки можуть призвести до небажаних результатів [10, с. 65].

Медичні тексти належать до наукового стилю, що вимагає особливої уваги до точності і логічності вираження [22]. Основними характеристиками цього стилю є абстрактність, імперсональність (відсутність особових займенників),

об'єктивність і стандартизованість. Синтаксис медичних текстів має бути чітким і лаконічним, з повним оформленням думки, використанням стійких виразів і конструкцій. Лексика медичних текстів складається з загальнонаукової та вузькоспеціальної термінології, що стосується конкретних медичних сфер. Тому правильний вибір термінів є надзвичайно важливим для забезпечення точності інформації [6, с. 54]. При опрацюванні медичних текстів з тактичної медицини доречним видається застосування науково-технічного перекладу.

Класифікація медичної термінології часто базується на походженні термінів та методах їх створення. В українському контексті медичні терміни можна розділити на дві категорій: споконвічно українські терміни (питома термінолексика) та інтернаціоналізми (запозичення, що переважно походять від латинських і давньогрецьких лексем. Друга категорія привертає особливу увагу, оскільки її термінолексика активно використовується у науковій та медичній сферах різних країн світу, що надає можливість для її широкого поширення та розуміння у міжнародному контексті.

Медичний переклад не тільки передбачає вміння точно передавати зміст оригіналу, а й вимагає знання специфіки термінології, її класифікації та систематизації. Від правильного використання термінів і синтаксичних конструкцій залежить не тільки точність наукової інформації, а й навіть безпека пацієнтів.

Медична термінологія поділяється на кілька груп за словотворенням, серед яких одно-, дво- (пишуться разом або через дефіс) та багатоскладові (з трьох і більше елементів) терміни, а також термінологічні словосполучення. Наприклад, односкладовими термінами можуть бути *grip (influenza)*, двоскладовими – *нейрохірургія (neurosurgery)*, багатоскладовими – *нефрологічний діаліз (renal dialysis)*.

Крім того, між науково-технічним стилем в англійській та українській мовах існують певні відмінності. Це зумовлює необхідність таких трансформацій під час перекладу, як конкретизація загальнонаукових термінів, які можуть мати

більш широке значення у порівнянні з їхніми українськими відповідниками, або заміна інтернаціоналізмів, що часто мають різні значення у різних мовах.

Крім запозичень, медичний переклад часто передбачає використання абревіатур, що є важливою особливістю цієї галузі. Такі скорочення, як *MRI* (*Magnetic Resonance Imaging*) або *CT* (*Computed Tomography*), дозволяють зробити текст більш стислим і зручним для читача. Крім того, як вже було зазначено, багато медичних термінів мають латинське або грецьке походження, що також зумовлює потребу у точному знанні оригінальних термінів для коректного перекладу. У цьому контексті важливо враховувати, що не всі терміни можуть мати точний аналог у мові перекладу, що потребує додаткових пояснень або адаптацій для уникнення непорозумінь.

За визначенням В. Карабана, термін становить собою мовний знак, який символізує поняття, що стосується певної галузі знань або техніки. Дослідник підкреслює, що науково-технічні терміни є важливою складовою частиною спеціалізованих текстів, оскільки вони дозволяють чітко та однозначно передавати інформацію в рамках конкретної дисципліни. Такими термінами можуть бути, наприклад, *photosynthesis* (*фотосинтез*) або *algorithm* (*алгоритм*), що належать до біології та інформатики відповідно, і без яких складно обговорювати ці поняття без втрати точності [21, с. 315]. У свою чергу С. Шепітько та М. Тарапатов визначають терміни як спеціальні слова, що виконують свою роль у фаховій комунікації, передаючи точні поняття, необхідні для розвитку науки та техніки [57, с. 175].

У медичному контексті терміни відображають різноманітні процеси та стани людського організму, а також методи лікування, діагностики та профілактики захворювань. Наприклад, терміни на кшталт *hypertension* (*гіпертонія*), *radiology* (*радіологія*) та *chemotherapy* (*хіміотерапія*) належать до відповідних галузей медицини – кардіології, радіології та онкології. Термінологія також охоплює поняття з біології, генетики, біофізики, що є основою для точних і достовірних наукових комунікацій у медицині.

Медичні терміни характеризуються низкою важливих особливостей, які забезпечують їхню ефективність у професійній комунікації:

1) системність і точність: кожний медичний термін має чітке визначення і є однозначним. Це забезпечує точну комунікацію в медичних текстах, де важливою є кожна деталь. Наприклад, термін *diabetes mellitus* точно вказує на хронічне захворювання, що впливає на здатність організму регулювати рівень цукру в крові;

2) латинські та грецькі корені, що роблять багато медичних термінів інтернаціональними і зрозумілими в багатьох мовах (наприклад, *cardiology*, від грецького *kardia* – серце, *logos* – наука, або *dermatology*, від грецького *derma* – шкіра);

3) терміни-епоніми: поповнення медичної лексики часто відбувається за рахунок термінів на честь науковців або лікарів (наприклад, *Alzheimer's disease* – хвороба Альцгеймера) [61, с. 157].

Ці особливості є ключовими для правильного застосування медичної термінології в текстах і допомагають уникати двозначностей, забезпечуючи точність і ефективність комунікації в медицині.

Дослідниця Н. Місник визначає клінічну термінологію як основну частину загальномедичної терміносфери, що разом з анатомічною та фармацевтичною термінологією формує складну систему медичних понять. Вона виокремлює кілька ключових тематичних груп клінічної термінології: обстеження хворих, лабораторні дослідження, знеболювання та реанімація, хірургічні інструменти, травматологія, хвороби органів черевної порожнини, шкірні та венеричні хвороби, а також хвороби вуха, горла, носа та очей. Ці терміни є основою медичної практики і гарантують точність у комунікації серед медичних працівників [39, с. 4]. Наприклад, такі терміни, як *gastroenterology* (гастроентерологія), *traumatology* (травматологія) або *ophthalmology* (офтальмологія), є частиною клінічної термінології і використовуються у багатьох країнах завдяки інтернаціональності латинських або грецьких коренів, що зберігаються в англійській медичній термінології.

Для точного перекладу медичних термінів перекладач повинен враховувати кілька ключових аспектів. Це не лише глибокі знання конкретної медичної галузі, а й здатність правильно розуміти та відтворювати морфологічну та словотвірну структуру термінів. За твердженням В. Калашника та ін., терміносистема медицини є інтернаціоналізованою, оскільки більшість термінів походить від греко-латинського коріння. Приблизно 89% медичних термінів є міжнародними, що дозволяє перекладати їх за допомогою відповідних лексичних одиниць цільової мови або створювати складні терміни. Однак проблема полягає в тому, що інколи автори намагаються застосовувати ці методи у всіх випадках, що може призводити до неточностей [20, с. 329]. Наприклад, термін *cardiologist* (кардіолог) є міжнародним і часто використовується у багатьох мовах завдяки латинському та грецькому кореням. Переклад цього терміна українською або іншою мовою зазвичай не викликає труднощів, оскільки існує чіткий відповідник. Однак виникають складнощі, коли терміни мають більш вузьке значення або застосовуються в специфічних контекстах, де перекладач повинен врахувати не лише мовні, а й технічні аспекти (наприклад, *echocardiogram* – ехокардіограма).

Отже, за своєю будовою терміни поділяються на прості, складні, багатокомпонентні, терміни-словосполучення та похідні терміни, що утворилися шляхом афіксації. Медичну термінологію можливо перекладати за допомогою транскодування (транскрипція та транслітерація), калькування, описового перекладу, варіантним відповідником, добором еквівалента. Через певні розбіжності граматичної та синтаксичної будови двох мов при перекладі перекладачеві часто доводиться використовувати різноманітні трансформації.

Однією з основних проблем при перекладі медичної термінології, за визначенням, яке використовується в працях В. Калашника та ін., є так звані «хибні друзі перекладача», коли схожі за написанням слова мають різні значення в різних мовах [20, с. 330]. Окрім того, виникають труднощі через синонімію та розширення значень термінів, що часто зумовлюється культурними чи мовними відмінностями. Іншою проблемою є використання термінів-епонімів, які позначають нові медичні концепти та часто походять від імен науковців, що

відкрили хворобу чи метод. Для правильної адаптації терміна важливо враховувати його структуру і словотвір, щоб точно передати зміст у цільовій мові.

Основні напрямки медичного перекладу опрацьовують:

- медичну документацію (виписки, історії хвороби, результати аналізів, протоколи операцій тощо);
- документацію клінічних досліджень (протоколи та згоди на участь у дослідженнях, анкети для пацієнтів);
- фармацевтичну документацію (інструкції до лікарських засобів, листки-вкладиші, матеріали для лікарів і пацієнтів);
- документацію до медичного обладнання (інструкції з використання, посібники, рекламні матеріали);
- медичні сайти (онлайн ресурси, що містять інформацію про медицину, фармацевтику, медичне обладнання);
- науково-популярну літературу (присвячені медицині видання для широкого загалу);
- наукову медичну літературу (статті, матеріали конференцій, монографії, що використовуються у професійному середовищі лікарів та дослідників).

У кожному з цих напрямків важливою є точність і відповідність термінів, а також здатність адаптувати медичну інформацію відповідно до вимог цільової мови, щоб уникнути помилок, що можуть мати серйозні наслідки.

Переклад медичних текстів є складним і вимагає уваги до численних деталей. Серед основних аспектів, які необхідно враховувати, можна виділити:

- велику кількість медичних термінів, часто латинського та грецького походження, що є основою інтернаціональних термінів у медицині;
- наявність абревіатур і скорочень, які часто використовуються для стислості;
- точність і однозначність, критично важливі для уникнення помилок;
- рукописний текст, який може бути нечітким, що ускладнює роботу перекладача;
- часові обмеження (переклад медичних текстів часто вимагає ретельного вивчення специфіки термінів та контексту).

Для ефективного виконання медичного перекладу фахівець має володіти низкою важливих навичок та знань:

- високий рівень володіння рідною та іноземною мовами, з особливим акцентом на медичну лексику;
- вміння застосовувати перекладацькі трансформації для адаптації термінів та фраз до вимог цільової мови;
- базові медичні знання для розуміння контексту та специфіки текстів;
- аналіз нових термінів і концепцій через дослідження та роботу з актуальною медичною літературою;
- вміння користуватися спеціалізованими словниками та довідковими матеріалами, необхідними для точності та актуальності перекладу.

Для правильного перекладу медичних текстів важливо враховувати їхню функціонально-стильову належність [33, с. 53]. Оскільки медичні тексти не містять емоційного забарвлення чи стилістичних елементів, їхньою характерною рисою є чіткість і точність. Англійська мова сьогодні є домінуючою в медицині, а англійські терміни швидко інтегруються в міжнародну медичну практику, навіть заміщуючи традиційні латинські та грецькі терміни. Переклад медичних текстів вимагає не лише глибокого знання медичної термінології, а й уважності до специфіки мови задля забезпечення максимальної точності та коректності.

Висновки до розділу I

Переклад спеціалізованої літератури, особливо у сфері тактичної медицини, є важливим і багатограним завданням, що охоплює низку аспектів. Однією з ключових проблем перекладу є вибір термінологічних відповідників, які мають бути точними, зрозумілими та адаптованими до культурного контексту.

Культурні особливості можуть значно впливати на семантичне навантаження термінів і фраз, що ускладнює процес перекладу. Дослідники наголошують на важливості адаптації тексту задля уникнення непорозумінь або втрати смислової цілісності. Тактична медицина широко використовує

скорочення, які часто вимагають розширеного пояснення або адаптації. Перекладач має враховувати функціональність таких елементів у бойових умовах, що вимагають чіткості та однозначності в інструкціях. Відтак важливо, щоб терміни не змінювалися від одного розділу до іншого.

Важливо враховувати специфічний контекст використання текстів. Це стосується інструкцій із використання медичного обладнання або протоколів першої допомоги.

У своїх дослідженнях науковці підкреслюють важливість збереження етичних принципів у перекладі, особливо у медичній документації, яка стосується життя та здоров'я людей. Переклад спеціалізованої літератури потребує системного підходу, що включає лінгвістичну, культурологічну та технічну компетентність.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА ТЕКСТІВ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

2.1. Визначення та основні принципи тактичної медицини

Тактична медицина – це спеціалізована галузь медицини, що займається наданням першої допомоги в екстремальних ситуаціях, зокрема під час бойових дій чи надзвичайних ситуацій. Вона має на меті стабілізувати стан постраждалих до їхнього транспортування до медичного закладу. Дослідження тактичної медицини охоплює низку аспектів, у тому числі боротьбу з кровотечами, надання допомоги при травмах, а також розвиток методів швидкої евакуації [42, с. 5].

Посібник “Tactical Combat Casualty Care Quick Reference Guide” авторства Г. Монтогемері [66] є важливим документом, створеним для надання швидких і точних рекомендацій щодо догляду за пораненими в бойових умовах. Видання базується на сучасних стандартах тактичної медицини та надає стисло, але вичерпну інформацію для медичних працівників та військових, які відповідають за надання допомоги у критичних умовах.

У цій та подібних працях, присвячених медичному забезпеченню під час бойових дій, стисло та докладно описуються стратегії, інструменти та методи, які використовуються для надання першої допомоги на полі бою, де доступ до медичних закладів і лікарів часто обмежений або відсутній. Одним з основних акцентів є правильне використання медичних засобів (турнікети, джгути та інші пристрої для зупинки кровотечі), а також надання допомоги в умовах стресу та хаосу. Також розглядається важливість належної організації медичних підрозділів та оперативної евакуації поранених із зони бойових дій, надаються вказівки з ефективного управління медичними ресурсами в екстремальних умовах, наголошується на важливості швидкого реагування для збереження життя постраждалих в умовах обмеженого часу. В польових умовах, коли кожна секунда має значення, важливу роль відіграє психоемоційний стан медичних працівників та військових, що працюють в умовах сильного стресу, наслідком якого може

стати посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Відтак виникає потреба у наявності необхідних технічних та психологічних методиках подолання стресових ситуацій; також важливими є підтримка та ресурси для медичних працівників, щоб забезпечити їхню психічну стійкість та ефективність в умовах стресу. Також слід звернути увагу на важливість командної роботи в умовах бою, де медичні працівники повинні взаємодіяти з іншими підрозділами задля забезпечення ефективного порятунку життів і скорочення часу до надання професійної медичної допомоги. Іншим важливим аспектом є адаптація медичних процедур до умов бойових дій, де швидкість, точність і мінімальні медичні ресурси можуть визначити результат.

У навчальному посібнику «Основи тактичної медицини», призначеному для слухачів Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського [42], увагу зосереджено на наданні першої допомоги в умовах бойових дій, де важливими аспектами є стабілізація стану поранених до їхньої евакуації, а також методи і техніки, що дозволяють мінімізувати час до надання професійної медичної допомоги. У виданні розглядаються основи медичних процедур, що застосовуються в екстремальних ситуаціях, і вивчаються особливості організації медичного забезпечення в ЗСУ під час бойових дій. Важливим аспектом вказаної праці є розробка комплексних рекомендацій для медичних працівників та військових, а також для цивільних рятувальних служб, що працюють у зонах конфлікту. Також детально розглядається роль тактичної медицини у підвищенні ефективності бойових дій через збереження життя та здоров'я бійців. Одним із ключових моментів праці є визначення алгоритмів першочергових дій під час надання допомоги пораненим, від зупинки кровотечі до підготовки до транспортування; надаються рекомендації щодо застосування медичних засобів та впроваджуються концепції евакуації, що передбачають швидке й безпечне транспортування поранених до медичних закладів.

Слід також відзначити, що принципи тактичної медицини охоплюють ключові підходи, які сприяють наданню медичної допомоги в умовах бойових дій чи надзвичайних ситуацій, зокрема на етапах евакуації та стабілізації пацієнтів.

У згаданому посібнику Г. Монтогемері “Tactical Combat Casualty Care Quick Reference Guide” систематизовано ключові принципи тактичної медицини, спрямовані на збереження життя та надання ефективної допомоги в бойових умовах. Основою підходу є фазовий поділ процесу медичного догляду. Перша фаза, “Care Under Fire” [66, с. 9], включає зупинку критичної кровотечі та евакуацію поранених з небезпечної зони; медичні дії обмежуються стресовими умовами, а основним засобом є турнікет, при цьому дії можливі лише за умови мінімізації загрози для життя медика. Друга фаза, “Tactical Field Care” [66, с. 10], зосереджується на наданні допомоги в умовно безпечній зоні: вона може передбачає застосування загальновідомого принципу MARCH (*Massive hemorrhage, Airway, Respiration, Circulation, Head injury*), який включає контроль масивної кровотечі, забезпечення прохідності дихальних шляхів, стабілізацію дихання, підтримку кровообігу та запобігання гіпотермії. У третій фазі, “Tactical Evacuation Care” [66, с. 21], акцент робиться на підтримці життєвих функцій і забезпеченні стабільного стану до прибуття до медичного закладу (далі ми проаналізуємо ці фази детальніше). У всіх випадках одним із ключових принципів є дотримання безпеки як пораненого, так і медичного персоналу. У виданні також наголошується на використанні сучасних медичних засобів (герметичні пов'язки, назофарингеальні трубки, апарати для вентиляції легень та ін.). Особливу увагу приділено ефективній евакуації та передачі інформації про стан пораненого за допомогою формату MIST (*Mechanism of injury, Injuries sustained, Signs and symptoms, Treatment given* – механізм поранення та тривалість відсутності догляду, ознаки та симптоми, надане лікування), що забезпечує точну і стислу комунікацію [66, с. 36].

Практичне значення принципів тактичної медицини полягає в їхній здатності зменшити рівень смертності завдяки швидкій діагностиці та реагуванню на критичні стани. Вони сприяють підвищенню ефективності допомоги в умовах війни, зберігаючи життя та оптимізуючи ресурси. Впровадження цих принципів до підготовки військових медиків є важливим кроком для забезпечення належного рівня медичного догляду на полі бою. Викладені у вказаних виданнях

рекомендації дозволяють адаптувати медичні дії до складних бойових умов, роблячи їх максимально результативними.

Отже, основні терміни та поняття тактичної медицини включають процеси, пов'язані з наданням медичної допомоги в екстремальних умовах бойових дій. Серед них – первинна стабілізація (primary stabilization), яка включає оцінку стану пацієнта та контроль за критичними проблемами (кровотеча, дихання та ін.). Також важливими є евакуація поранених (casualty evacuation), яка забезпечує швидке транспортування до медичних закладів, та роль висококваліфікованого медичного персоналу (highly trained medical personnel), здатного працювати в умовах стресу та ризику для життя.

2.2. Аналіз основних термінів та понять тактичної медицини

Тактична медицина охоплює набір принципів та процедур для надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях, особливо під час бойових дій. На основі проаналізованих вище праць її можна визначити як медичну допомогу, надану в умовах підвищеного ризику, що зазвичай включає ситуації військових конфліктів, терористичних актів, природних катастроф чи інших екстремальних обставин. Ця галузь медицини фокусується зокрема на першочерговому реагуванні в умовах бойових дій, наданні допомоги постраждалим, стабілізації їхнього стану до евакуації та доправлення до лікарень або медичних установ для подальшої допомоги.

Одним з основних принципів тактичної медицини є стабілізація пацієнтів безпосередньо на полі бою. Це включає надання першої медичної допомоги до евакуації постраждалих. Основним завданням є оцінка стану пацієнта та швидка ідентифікація загроз для життя (масивні кровотечі, порушення дихання, травми, що ведуть до шоку, тощо). На цьому етапі використовується чітка та структурована процедура надання допомоги, що передбачає такі заходи, як забезпечення прохідності дихальних шляхів, контроль кровотечі та стабілізація життєвих функцій.

В умовах бойових дій кровотечі можуть бути масивними і швидко призвести до смерті. Для боротьби з кровотечами медики застосовують різноманітні методи, зокрема, застосування турнікетів для зупинки венозних та артеріальних кровотеч, а також гемостатиків для контролю дрібних кровотеч. Важливою частиною є навчання медиків правильному застосуванню таких технік, адже правильне і швидке використання турнікетів може врятувати життя постраждалому.

Як вже було згадано вище, у посібнику Г. Монтогемері “Tactical Combat Casualty Care Quick Reference Guide” визначено три основні етапи надання медичної допомоги, які є ключовими для успішного застосування тактичної медицини і заслуговують на окремий контекстуальний аналіз як потенційні термінологічні одиниці.

Перший етап, “Care Under Fire” (Догляд під обстрілом), зосереджується на забезпеченні безпеки як пораненого, так і медичного персоналу. Основні завдання включають негайну зупинку критичної кровотечі за допомогою турнікетів та евакуацію пораненого з небезпечної зони. Умови бойових дій обмежують можливості для медичних заходів, тому акцент робиться на швидких та ефективних діях для мінімізації смертельних ризиків [66, с. 9].

Другий етап, “Tactical Field Care” (Тактична допомога на полі бою), проводиться в умовно безпечній зоні, де є більше часу і можливостей для медичної допомоги [66, с. 10]. На цьому етапі медики проводять огляд пораненого за принципом MARCH. Це включає зупинку масивної кровотечі за допомогою гемостатичних засобів і турнікетів, забезпечення прохідності дихальних шляхів за допомогою назофарингеальної трубки або інтубації, лікування пневмотораксу, контроль шоку і введення рідин, а також захист від гіпотермії за допомогою ізотермічних ковдр. Додатково здійснюється стабілізація стану пораненого для підготовки до транспортування.

Третій етап, “Tactical Evacuation Care” (Тактична евакуація), включає транспортування пораненого до медичного закладу. Пріоритетами цього етапу є підтримка життєвих функцій, контроль травм та стабілізація стану до прибуття в

медичний заклад. Також важливим аспектом є передача точної та повної інформації про стан пораненого за допомогою формату MIST. Це дозволяє забезпечити безперервність та ефективність надання медичної допомоги [66, с. 36].

Таким чином, успішність тактичної медицини залежить від послідовності та якості виконання зазначених етапів. Оперативна допомога під обстрілом, комплексне лікування в польових умовах та надійна евакуація є ключовими компонентами збереження життя поранених у бойових умовах. Ці принципи дозволяють адаптувати дії медиків до складних ситуацій та забезпечити максимальну ефективність надання допомоги.

Методи тактичної медицини, описані у посібнику “Tactical Combat Casualty Care Quick Reference Guide”, базуються на комплексному підході до надання медичної допомоги в умовах бойових дій. Основний акцент робиться на швидкій діагностиці критичних станів та їх ефективному усуненні, з урахуванням бойового середовища і доступних ресурсів. Ключовими методами є зупинка масивної кровотечі, забезпечення прохідності дихальних шляхів, лікування дихальних розладів, підтримка кровообігу та попередження гіпотермії. Для цього використовується принцип MARCH, який дозволяє структурувати дії медиків за пріоритетністю станів, що загрожують життю. Унікальність цих методів полягає у їхній адаптації до обмежених умов і часу, а також у застосуванні спеціалізованого обладнання, такого як турнікети, герметичні пов’язки, назофарингеальні трубки та гемостатичні засоби.

Також важливу роль відіграє методика евакуації та передачі інформації про стан пораненого за форматом MIST, що забезпечує безперервність медичної допомоги під час транспортування. Значна увага приділяється використанню сучасних технологій, таких як портативні апарати для штучної вентиляції легенів, і заходам для стабілізації стану до прибуття в медичний заклад. Методи тактичної медицини передбачають інтеграцію навчання медичного персоналу з реаліями бойового середовища, враховуючи можливі ризики для життя як пораненого, так і медиків. Таким чином, підхід, викладений у посібнику Г. Монтгомері,

орієнтований на максимальну ефективність і адаптивність, що є критично важливим у надзвичайних ситуаціях.

Важливу роль відіграють алгоритми надання домедичної та медичної допомоги в умовах бойових дій, що дозволяють швидко і ефективно реагувати на різноманітні травми та ускладнення. У цих випадках медична допомога може передбачати три основні етапи: оцінка стану пацієнта, стабілізація та евакуація. Зокрема, важливою частиною є визначення пріоритетів в лікуванні, передусім надання першочергової допомоги пацієнтам з масивними кровотечами, порушеннями дихання або серцево-судинними проблемами. Важливою складовою також є контроль кровотечі, де використовуються такі методи, як турнікети та гемостатичні засоби. Особливу увагу надано стабілізації стану пацієнта на місці, забезпечуючи прохідність дихальних шляхів і підтримку дихання. Медичні працівники відповідно повинні мати високу кваліфікацію та здатність швидко приймати рішення в умовах стресу та екстремальних ситуацій.

На окремий розгляд заслуговує згаданий вище протокол MARCH, до якого опціонально може додаватися літера E – Everything else (все інше). З ним пов'язуються наступні терміни та поняття, що становлять основу тактичної медицини:

1. *Combat casualty care* – надання медичної допомоги пораненим у бойових умовах, де на перший план виходить швидкість реагування і мінімізація часу на допомогу (*Combat casualty care prioritizes immediate intervention for life-threatening injuries, such as severe hemorrhaging or airway obstruction*);

2. *Triage* – процес сортування поранених залежно від тяжкості їхнього стану для визначення пріоритету допомоги (*Triage ensures that the most critical casualties receive treatment first, even in resource-limited environments*);

3. *Field evacuation* – евакуація поранених із зони бойових дій до більш безпечних місць для подальшого лікування (*Field evacuation procedures focus on rapid transport to minimize the risk of complications*);

4. *Hemorrhage control* – контроль кровотечі, який є важливою частиною надання медичної допомоги у бойових умовах, зокрема за допомогою турнікетів

(Hemorrhage control is vital in preventing shock and death, especially in the case of massive traumatic bleeding);

5. *Airway management* – забезпечення прохідності дихальних шляхів у постраждалих (*Airway management includes using devices like nasopharyngeal airways or endotracheal tubes to secure the patient's breathing*).

Ці поняття допомагають зрозуміти ключові етапи тактичної медицини, де кожна дія має вирішальне значення для виживання поранених у складних бойових умовах.

2.3. Стилiстичнi та структурнi особливостi текстiв з тактичної медицини

Основною джерельною базою для аналізу стилістичних та структурних особливостей текстів з тактичної медицини в нашому дослідженні став електронний ресурс «Американський курс тактичної медицини ТССС для військових» (далі ТССС) [60]. Презентовані на цьому сайті матеріали мають специфічні стилістичні особливості, що відповідають вимогам бойових умов та швидкої медичної допомоги. Стил, використаний в інструкціях, орієнтований на чіткість, лаконічність та практичність.

Проаналізуємо детально стилістичні особливості поданих текстів з тактичної медицини.

1. Лаконічність та точність

Оскільки тексти на сайті ТССС призначені для медиків, які працюють в екстремальних умовах, інструкції мають бути короткими, точними і без зайвої інформації. Кожна фраза несе практичне навантаження, тому тут відсутні зайві пояснення або теоретичні роздуми.

– *Tourniquet (Турнікет)*.

Apply the tourniquet above the bleeding site and tighten until the bleeding stops.

Термін *tourniquet* до певної міри є точним і конкретним. Він означає медичний пристрій для зупинки сильних кровотеч і не потребує додаткових

пояснень. У контексті тактичної медицини важливо вказати, де саме накладати турнікет (вище місця кровотечі), що забезпечує точність і швидкість виконання процедури. Однак при цьому важливо врахувати те, що слово *tourniquet* може мати два значення – «турнікет» або «джгут»; при цьому варто врахувати, що джгут може становити собою цілісний гумовий виріб (наприклад, стандартний джгут Есмарха), тоді як турнікет може бути виготовлений з інших матеріалів або містити їх – пластик (у кріпленнях) силікон, латекс тощо. Для останнього випадку може бути застосовано термін із конкретизатором – *hasty tourniquet* (для негайної допомоги).

- *Hemorrhage (Кровотеча).*

Control hemorrhage with pressure or tourniquet application.

Термін *hemorrhage* чітко позначає *кровотечу*, не потребуючи уточнень. У тактичній медицині важливо чітко визначити вид кровотечі та швидко діяти відповідно до ситуації. Слово є точним і запобігає виникненню неясностей щодо характеру травми.

- *Airway (Дихальні шляхи).*

Ensure the airway is clear before administering medication.

Термін *airway* чітко позначає *дихальні шляхи* пацієнта, що є основою для подальших медичних маніпуляцій. У контексті тактичної медицини це слово має велике значення, оскільки відразу вказує на необхідність перевірки прохідності дихальних шляхів, перш ніж переходити до інших етапів лікування.

- *Tension Pneumothorax (Напружений пневмоторакс)*

Insert a needle at the second intercostal space to relieve tension pneumothorax.

Термін *tension pneumothorax* вказує на специфічний тип пневмотораксу, що вимагає негайної медичної допомоги. Використання такого точного терміна дозволяє уникнути непорозумінь і правильно діагностувати стан пацієнта. Лаконічність терміна має величезне значення у бойових умовах, де швидкість і точність є критичними.

- *Cricoid Pressure (Тиск на персноподібний хрящ).*

Apply cricoid pressure to prevent regurgitation.

Термін *cricoid pressure* точно вказує на *специфічну техніку*, яка застосовується для запобігання аспірації вмісту шлунка у дихальні шляхи пацієнта. Це конкретний медичний термін, що забезпечує зрозуміле виконання дії без додаткових пояснень. Використання цього терміна замість загальних фраз на кшталт *pressure on throat* робить інструкцію більш точною.

- *Bag-Valve-Mask (Мишок з клапаном і маска).*

Use the bag-valve-mask to provide ventilation.

Термін *bag-valve-mask* є дуже специфічним і не потребує додаткових пояснень для медиків. Це стандартне обладнання, яке використовується для забезпечення вентиляції пацієнта, і використання такої термінології дозволяє швидко зрозуміти, яке саме обладнання необхідне.

- *Shock (Шок).*

Recognize signs of shock and begin treatment immediately.

Термін *shock* є базовим і зрозумілим для будь-якого медичного персоналу. Важливо, що це слово вказує на критичний стан пацієнта, що потребує негайного втручання. Використання такого терміна дозволяє уникнути непорозумінь і зосередитися на лікуванні.

- *Fracture (Перелом).*

Immobilize the fracture with a splint.

Термін *fracture* є одним з основних у травматології, і він чітко вказує на стан пацієнта (*перелом кістки*). Це слово не потребує пояснень і легко сприймається медиками. Важливим є те, що слово *fracture* однозначно визначає проблему і дозволяє швидко прийняти рішення щодо лікування.

2. Інструктивний та наказовий спосіб

Інструкції на сайті використовують наказовий спосіб, що сприяє чітким і рішучим вказівкам. Це особливо важливо в бойових умовах, коли медик не має часу на сумніви або пошук додаткової інформації. Імператив дає зрозуміти, що саме потрібно зробити:

- *Apply the tourniquet above the bleeding site.*

Це чітка інструкція в наказовому способі, де дієслово *apply* (*застосувати*) наказує виконати конкретну дію. Такий підхід є необхідним для швидких рішень в умовах бойових дій, де кожна секунда має значення. Використання імперативу робить інструкцію незаперечною та забезпечує правильне виконання процедури.

- *Control the hemorrhage immediately.*

Цей імперативний вислів вимагає від медичного персоналу негайного реагування. Дієслово *control* (*контролювати*) задає напрямок дії, підкреслюючи важливість оперативних заходів для запобігання втраті крові. Використання імперативу в повідомленні допомагає уникнути затримок у виконанні критичних процедур.

- *Assess the airway for obstructions.*

Assess (*оцінити*) є дієсловом наказового способу, що приписує здійснити перевірку дихальних шляхів. В умовах бойової ситуації таке завдання є пріоритетним для забезпечення життєдіяльності пацієнта. Простота і чіткість інструкції з імперативом робить її легко зрозумілою і швидко виконуваною.

- *Insert a needle at the second intercostal space.*

Імператив *insert* (*вставити*) дає чітку вказівку на дію, що повинна бути виконана з максимальною точністю, оскільки навіть невелика помилка може призвести до серйозних наслідків для пацієнта.

- *Place a chest seal over the wound.*

Використання імперативного дієслова *place* (*покласти, помістити*) ясно вказує на необхідність виконання конкретної дії для забезпечення герметичності на місці рани. Ця інструкція надається в бойових умовах, де секунди мають значення, і медичний персонал повинен діяти швидко та точно.

- *Secure the casualty in the vehicle.*

Secure (*закріпити*) є дієсловом, що надає чітке завдання: забезпечити безпеку потерпілого під час транспортування. Це важлива інструкція, оскільки переміщення пораненого в умовах руху може призвести до ускладнень, якщо пацієнт не буде правильно зафіксований.

- *Monitor vital signs regularly.*

Інструкція в наказовому способі *monitor (контролювати)* дає чітке завдання для медичного персоналу стежити за станом пацієнта. Вона вказує на важливість моніторингу життєвих функцій пацієнта, що є невід'ємною частиною надання допомоги в критичних ситуаціях.

Використання наказового способу в тактичній медицині необхідне для швидкого та ефективного виконання медичних процедур у критичних умовах. Ця особливість забезпечує лаконічність і прямоту, дозволяючи уникнути непорозумінь, і допомагає медичному персоналу швидко зорієнтуватися в ситуації. Кожна інструкція в наказовому способі є вказівкою до дії, що є важливим в умовах стресу та обмеженості часу, коли від правильності дій медичного персоналу залежить життя пацієнта.

3. Структурованість та покрокові інструкції.

У тактичній медицині структурованість і покрокові інструкції є ключовими для ефективного та швидкого виконання медичних процедур у бойових умовах. Вони дозволяють лікарям, медсестрам та іншим працівникам швидко орієнтуватися в ситуаціях стресу, коли часу на роздуми або детальне вивчення матеріалів немає. Інструкції мають бути зрозумілими, лаконічними і чіткими, щоб їх можна було легко застосувати навіть у найскладніших умовах:

- Place the chest seal over the wound, ensuring no air leaks.

Структура інструкції включає чітке вказання дії: *place (покласти, розмістити)*. Крім цього, додається важлива деталь про необхідність перевірки наявності повітряних витоків, що допомагає забезпечити належну герметизацію. Тексти такого типу допомагають медичному персоналу не тільки виконати процедуру, а й перевірити її ефективність.

- Monitor vital signs every 5 minutes.

Інструкція чітко визначає не лише дію, а й періодичність: *every 5 minutes (кожні 5 хвилин)*. Така конкретика допомагає медичному персоналу зберігати точність і дисципліну у процесі лікування, що в критичних умовах є надзвичайно важливим.

- Insert a needle into the second intercostal space for decompression.

Ця інструкція містить чітку вказівку дії (*insert – вставити*) і конкретну локалізацію (*second intercostal space – друге міжребер'я*), що робить інструкцію зрозумілою і легкою для виконання навіть у стресових ситуаціях.

- *Elevate the casualty's legs to improve circulation.*

Інструкція є зрозумілою та структурованою: *elevate (підняти)* – основна дія, *to improve circulation (для поліпшення кровообігу)* – її зрозуміла мета. Вона також є легкою для виконання і дозволяє за кілька секунд змінити положення пацієнта, що може мати критичне значення для стабілізації його стану.

- *Apply pressure to the wound for bleeding control.*

Інструкція щодо застосування тиску на рану є важливою в ситуаціях, коли потрібно швидко зупинити кровотечу. Це чітка і лаконічна інструкція, що зазначає, яку дію потрібно виконати (застосувати тиск), і яка її мета (контроль кровотечі).

Отже, структурованість і покроковість є важливими елементами інструкцій тактичної медицини. Вони дозволяють медичному персоналу чітко розуміти, які саме дії потрібно виконати в конкретній ситуації, без надмірних пояснень чи додаткової інформації.

4. Універсальність та адаптивність

У тактичній медицині використання універсальних і адаптивних термінів є важливим аспектом, який дозволяє ефективно комунікувати у різноманітних умовах, зокрема в бойових ситуаціях, де можуть бути присутні медичні працівники різних спеціальностей і рівнів підготовки. Оскільки тактичні ситуації часто відрізняються специфікою, терміни мають бути простими для розуміння, а також підходити для адаптації до змінних умов:

- *Tourniquet (турнікет)*: універсальність цього терміна полягає в його простоті та чіткості, що дозволяє медичним працівникам швидко ідентифікувати необхідний інструмент в екстремальних ситуаціях.

- *Hemostatic Agent (гемостатичний агент)*

Термін *hemostatic agent* позначає засіб для зупинки кровотечі, який може бути у вигляді порошку, гелю або перев'язувального матеріалу. Це слово є

універсальним, оскільки не залежить від специфічного бренду або складу препарату, але передає загальне призначення – зупинка кровотечі. Така універсальність дозволяє медичним працівникам використовувати різні продукти в залежності від доступності.

- *Airway (дихальні шляхи)*: термін використовується для позначення як механічних, так і фізіологічних процесів, пов'язаних з диханням, у будь-яких умовах, включаючи різні інструменти для підтримки прохідності.

- *Chest Sealing (герметизація грудної клітки)*

Chest sealing описує процедуру закриття відкритих ран грудної клітки, наприклад, після поранення від куль чи осколків. Цей термін має універсальне застосування, оскільки він охоплює різні типи герметизувальних засобів на кшталт грудних пломб і може бути адаптований до різних технічних засобів, доступних у конкретній ситуації.

- *IV (intravenous) Access (внутрішньовенний доступ)*

IV access позначає доступ до венозної системи для введення рідин або медикаментів. Цей термін є універсальним і використовується в різних медичних ситуаціях, включаючи не тільки екстремальні, а й звичайні умови. Його адаптивність полягає в тому, що доступ може бути здійснений різними методами, залежно від наявних умов.

- *Splinting (накладання шини)*

Splinting – термін, що позначає накладання шини на кінцівку з метою її стабілізації після травм. Він є адаптивним, оскільки його можна застосовувати до різних типів шин (з підручних матеріалів), що накладаються при травмах різних видів.

- *Evacuation (евакуація)*

Термін *evacuation* позначає процес переміщення пораненого або хворого з місця події до безпечнішого місця або медичного закладу. Цей термін має широке застосування в різних ситуаціях, від бойових до цивільних, і може бути адаптований до різних методів транспортування та евакуації пацієнта.

Отже, універсальність та адаптивність термінів у тактичній медицині є важливими для забезпечення ефективного і швидкого реагування на різні медичні ситуації. Вибрані терміни мають широке застосування, оскільки вони не обмежуються конкретними умовами або засобами, а визначають загальні принципи, які можна адаптувати залежно від наявних ресурсів і ситуації.

5. Використання абревіатур

Абревіатури в тактичній медицині використовуються для зручності та швидкості комунікації, оскільки медичні працівники, зокрема у бойових умовах, повинні працювати швидко і ефективно. Часто абревіатури є стандартними термінами, відомими фахівцям, проте вони можуть бути незрозумілими для осіб, незнайомих з медичною практикою:

- *TCCC (Tactical Combat Casualty Care)*

Абревіатура TCCC позначає «Тактичний догляд за пораненими на полі бою». Цей термін є основною концепцією, що описує всі медичні заходи, які повинні бути виконані в умовах бойових дій. Це важливе поняття, яке об'єднує стандартизовані методи надання медичної допомоги для порятунку життя в бойових умовах.

- *BLS (Basic Life Support)*

BLS означає «Основна підтримка життя» – це сукупність першочергових заходів, таких як серцево-легенева реанімація (СЛР) і підтримка дихальних шляхів. У контексті тактичної медицини термін використовується для навчання основних навичок, які можуть врятувати життя постраждалого до прибуття більш кваліфікованих медичних бригад.

- *ALS (Advanced Life Support)*

ALS – «Розширена підтримка життя», що включає в себе більш складні медичні процедури, такі як інтубація трахеї, застосування препаратів і більш інвазивні методи лікування. У тактичній медицині це важливий етап для лікування важкопоранених після надання *BLS*.

- *PEARL (Pupils Equal and Reactive to Light)*

PEARL – аббревіатура для перевірки зіниць (очей) пацієнта. Це стандартний метод оцінки нейрологічного стану пацієнта, оскільки зміни в реакції зіниць можуть свідчити про серйозні травми голови або інші загрози життю.

- *MARCH (Massive hemorrhage, Airway, Respiration, Circulation, Head injury)*

MARCH – це мнемонічна аббревіатура, що використовується для швидкого запам'ятовування критичних кроків у наданні допомоги пораненим:

- M[assive hemorrhage] – масивна кровотеча,
- A[irway] – дихальні шляхи,
- R[espiration] – дихання,
- C[irculation] – кровообіг,
- H[ead injury/hypothermia] – травма голови/гіпотермія.

Опціонально до акроніму протоколу *MARCH* може додаватися літера *E*, яка означає *Everything Else* (все інше). Загалом цей протокол дозволяє медичному персоналу швидко та ефективно здійснювати перші заходи для порятунку пацієнта.

- *TBI (Traumatic Brain Injury)*

Абревіатура *TBI* («Черепно-мозкова травма») використовується для позначення травм головного мозку, які можуть виникнути під час бою або при падінні. Для тактичних медиків важливо швидко виявити такі травми, оскільки вони можуть загрожувати життю постраждалого.

- *SALI (Self-Aid, Buddy-Aid, Lifesaving Interventions)*

SALI – це набір навичок і процедур, який включає в себе самодопомогу (*Self-Aid*), допомогу товаришеві (*Buddy-Aid*) і рятувальні заходи (*Lifesaving Interventions*). Це критичні навички, які медики та солдати повинні засвоїти для забезпечення власної безпеки та допомоги постраждалим у польових умовах.

- *CPR (Cardiopulmonary Resuscitation)*

Абревіатура *CPR* («Серцево-легенева реанімація») означає сукупність дій, спрямованих на відновлення нормальної циркуляції крові та дихання у пацієнтів, що пережили серцевий напад або зупинку серця. Для тактичних медиків це є основною навичкою на всіх етапах надання допомоги.

Отже, використання абревіатур у тактичній медицині значно полегшує спілкування між медичними працівниками, дозволяючи зекономити час, що є критично важливим в екстремальних умовах. Однак, незважаючи на ефективність таких скорочень, необхідно забезпечити чітку зрозумілість та доступність кожного терміна для новачків або осіб без спеціалізованих медичних знань. На сайті ТССС ці абревіатури використовуються з поясненнями, що робить інформацію зрозумілою та доступною для широкої аудиторії.

6. Стандартизація формату

Аналіз стандартизації формату у текстах тактичної медицини на сайті ТССС (Tactical Combat Casualty Care) допомагає зрозуміти, як структуровані та стандартизовані інструкції сприяють кращому засвоєнню та ефективному застосуванню медичних процедур у бойових умовах. Стандартизація формату має велике значення для забезпечення швидкості та точності в умовах стресу, де навіть дрібні помилки можуть мати фатальні наслідки.

- *MARCH Protocol (Massive Hemorrhage, Airway, Respiration, Circulation, Head injury/Hypothermia)*

Вже згаданий протокол *MARCH* є класичним прикладом стандартизації формату в тактичній медицині. Він чітко визначає пріоритети в кожному етапі надання допомоги, що дозволяє медичному персоналу швидко зорієнтуватися в умовах стресу. Цей стандарт мінімізує ризик пропустити важливі кроки або прийняти неправильне рішення.

- *Triage Categories (Red, Yellow, Green, Black)*

«Сортування» (тріаж) є важливим етапом надання медичної допомоги в бойових умовах. Стандартизація категорій пацієнтів (червона, жовта, зелена, чорна) дозволяє швидко визначити пріоритетність лікування. Червоним кольором позначаються пацієнти з загрозливими для життя травмами, жовтим – стабільні, але такі, що потребують допомоги, зеленим – особи з незначними травмами, чорним – невиліковні. Це дозволяє уникнути плутанини і допомагає правильно розподілити ресурси.

- *Primary and Secondary Survey (ABCDE)*

Інструкція *ABCDE* для первинного та вторинного обстеження є стандартом в тактичній медицині. Перше обстеження включає перевірку дихальних шляхів, дихання, кровообігу, стану свідомості, а також оцінку травм, що можуть бути небезпечними для життя. Вторинне обстеження (додаткові тести та детальне оцінювання) дозволяє медику зібрати всю необхідну інформацію для вибору стратегії лікування.

- *Tourniquet Application Instructions*

Інструкція з застосування турнікета / джгута є стандартизованою на всіх рівнях навчання. Кроки є чіткими та послідовними.

- *CPR (Cardiopulmonary Resuscitation) Steps*

Стандартизовані інструкції для виконання серцево-легеневої реанімації (CPR) включають чіткі кроки:

- 1) оцінка свідомості;
- 2) виконання натискань на грудну клітку;
- 3) штучне дихання.

Цей формат інструкцій гарантує, що жоден з важливих етапів не буде пропущений.

- *Airway Management Steps*

Для забезпечення прохідності дихальних шляхів існує стандартизований підхід:

- 1) оцінка дихальних шляхів;
- 2) використання носо- (назо-) або ротоглоткового (орофарингеального) дихального шляху;
- 3) інтубація (за необхідності).

Чітка послідовність і стандартизація дозволяє медичному персоналу ефективно відновлювати дихання в пацієнтів.

- *Hemorrhage Control Protocol*

Стандартизовані протоколи зупинки кровотечі включають:

- 1) прямий тиск на рану;
- 2) застосування турнікета / джгута;

3) використання гемостатичних засобів.

Ці прості, але важливі кроки дозволяють швидко зупинити кровотечу і зберегти життя.

Отже, стандартизація форматів у тактичній медицині має вирішальне значення для ефективного надання допомоги в умовах стресу. Використання чітких, структурованих і стандартизованих інструкцій дозволяє медичним працівникам діяти швидко і точно, знижуючи ймовірність помилок у критичних ситуаціях. Ці стандарти забезпечують уніфікацію методів допомоги та дозволяють ефективно тренувати медиків у використанні правильних протоколів на всіх етапах надання допомоги.

Стилістичні особливості текстів тактичної медицини, презентованих на сайті ТССС, зосереджуються на чіткості, лаконічності та використанні покрокових інструкцій, що дозволяє медикам ефективно працювати в екстремальних умовах. Стиль інструкцій має на меті знизити ризик помилок та сприяти швидкому виконанню необхідних процедур.

Структурні особливості текстів з тактичної медицини на прикладі матеріалів сайту ТССС демонструють чітку організацію контенту, спрямовану на оперативне освоєння життєво важливих навичок у кризових ситуаціях.

Проаналізуємо основні характеристики таких текстів.

1. Сегментація на фази надання допомоги.

Одна з ключових структурних особливостей текстів тактичної медицини, яка дозволяє чітко визначити послідовність дій залежно від умов, у яких опиняються надавач допомоги та постраждалий. Для сегментації можуть бути використані три фази, згадувані у посібнику Г. Монтогемері “Tactical Combat Casualty Care Quick Reference Guide”, а також деякі додаткові фази.

- *Care Under Fire* (допомога під вогнем)

Ця фаза передбачає надання допомоги в умовах прямого вогневого контакту. Основна увага приділяється збереженню життя пораненого та мінімізації ризику для медичного персоналу чи інших військових.

Return fire and take cover – забезпечення прикриття під вогнем (зі зменшенням ризику для рятувальника).

Direct casualty to move to cover if able – команди пораненому знайти укриття за можливості.

Apply a hasty tourniquet to control life-threatening bleeding – швидке накладання турнікета для зупинки критичної (загрозливої для життя) кровотечі.

Minimize time exposed to hostile fire – скорочення часу перебування під обстрілом.

- Tactical Field Care (Тактична допомога в польових умовах)

Фаза передбачає надання допомоги після усунення безпосередньої загрози вогню. Тут фокус зміщується на ретельніше обстеження та стабілізацію стану пораненого:

Reassess tourniquet and control bleeding further – перевірка ефективності турнікета / джгута з подальшим контролюванням кровотечі.

Initiate airway management using a nasopharyngeal airway – забезпечення прохідності дихальних шляхів з використанням носоглоткового повітровода.

Treat tension pneumothorax with needle decompression – усунення напруженого пневмотораксу за допомогою декомпресії голкою.

Administer fluids to treat hypovolemic shock – внутрішньовенне введення рідин для подолання гіповолемічного шоку.

- Tactical Evacuation Care (Евакуаційна допомога)

Цей етап фокусується на підготовці пораненого до транспортування і забезпеченні стабільного стану під час евакуації:

Secure the casualty to a litter or evacuation device – закріплення пораненого на ношах.

Maintain airway control and monitor respiratory rate – контроль прохідності дихальних шляхів та частоти дихання.

Administer oxygen if available – використання кисню за наявності.

Reassess all interventions during transport – повторна оцінка вжитих заходів під час транспортування.

- Psychological First Aid (Психологічна перша допомога; опціонально)

У певних випадках до процесу додаються психологічні аспекти, особливо коли йдеться про стабілізацію психоемоційного стану:

Reassure the casualty about their condition – надання моральної підтримки, заспокоєння потерпілого щодо його стану.

Explain what you are doing to avoid panic – пояснення медичних маніпуляцій задля запобігання паніки постраждалого.

- Профілактика інфекцій

Apply antiseptics to all wounds before bandaging – антисептична обробка всіх ран перед перев'язуванням.

Ensure gloves are worn at all times during casualty care – дотримання гігієнічних норм (зокрема, носіння медичних рукавичок) протягом всього часу проведення процедур.

- Підготовка до тривалого транспортування

Use blankets to prevent hypothermia during evacuation – уникнення переохолодження під час евакуації (зокрема, за допомогою використання ковдр).

Ensure IV fluids are secure for transport – безпека внутрішньовенних розчинів під час транспортування.

Отже, сегментація текстів тактичної медицини на фази дозволяє створити ефективний алгоритм дій у складних умовах. Це допомагає медичному персоналу швидко реагувати, знижувати ризики для життя пацієнта та забезпечувати оптимальний результат. Впровадження такого підходу не тільки структурує процес навчання, а й сприяє підвищенню рівня готовності до реальних бойових ситуацій.

2. Використання покрокових інструкцій.

Покрокові інструкції є основним елементом текстів тактичної медицини. Вони забезпечують чітке і структуроване керівництво для медичних працівників у кризових ситуаціях, дозволяючи уникати помилок та підвищувати ефективність надання допомоги.

Проаналізуємо особливості використання покрокових інструкцій:

1) Лаконічність та ясність

Інструкції побудовані короткими реченнями, які легко зрозуміти в екстремальних умовах.

Stop the bleeding using a tourniquet (Зупиніть кровотечу накладенням турнікета / джгута).

Така форма подання інформації мінімізує когнітивне навантаження та дозволяє діяти оперативно.

2) Послідовність дій

Інструкції структуровані так, щоб дії виконувалися у логічній послідовності, що сприяє збереженню життя.

Open the airway. Check for breathing. Apply an occlusive dressing to chest wounds (Відкрийте дихальні шляхи. Перевірте дихання. Накладіть оклюзійну пов'язку на рани грудної клітки).

3) Орієнтація на практичність

Усі вказівки розраховані на швидке застосування в польових умовах без необхідності додаткового обладнання.

Roll the casualty on their side to prevent choking (Поверніть постраждалого на бік, щоб запобігти асфіксії).

4) Поділ на категорії відповідно до фаз надання допомоги

Інструкції розділені на окремі розділи, про що вже йшлося вище:

Care Under Fire, Tactical Field Care, Tactical Evacuation Care.

Care Under Fire (Допомога під вогнем)

Return fire to eliminate the threat.

Ліквідація загрози, в тому числі відкриттям вогню у відповідь, є першим кроком перед початком медичних маніпуляцій.

Direct the casualty to move to cover if able.

Самостійний рух скерованого пораненого до укриття у разі можливості дозволяє знизити ризик для рятувальника.

Apply a tourniquet above the wound to stop severe bleeding.

Використання турнікета для зупинки критичної кровотечі – це пріоритетний захід.

Tactical Field Care (Тактична допомога в польових умовах)

Open the airway using the head-tilt, chin-lift maneuver.

Простий спосіб відновлення прохідності дихальних шляхів (закинута назад голова, підняте підборіддя).

Insert a nasopharyngeal airway to maintain airway patency.

Інструкція передбачає використання мінімально інвазивного обладнання (носоглоткового повітровода) для підтримки прохідності.

Inspect the chest for penetrating wounds and apply an occlusive dressing.

Закриття проникної рани на грудях оклюзійною пов'язкою запобігає розвитку пневмотораксу.

Perform needle decompression at the second intercostal space.

Дія з чітким визначенням анатомічної точки: виконання декомпресії голкою на другому міжребер'ї.

Administer 500ml of IV fluids for hypovolemic shock.

Інструкція містить дозування і метод введення (500 мл розчину внутрішньовенно) для запобігання гіповолемічного шоку.

Tactical Evacuation Care (Евакуаційна допомога)

Secure the casualty on a stretcher using straps.

Вказівка забезпечує безпеку під час транспортування (потерпілого закріплюють на ношах ремінцями).

Reassess all interventions before and during transport.

Наголос на постійному моніторингу стану пораненого, як до, так і під час транспортування

Provide oxygen therapy if available.

Інструкція містить альтернативний захід для покращення оксигенації.

Document all interventions for handover to the next medical provider.

Фіксація (документування) всіх дій важлива для подальшого лікування.

Отже, покрокові інструкції у текстах тактичної медицини мають чітку структуру, що забезпечує швидке засвоєння інформації навіть у стресових ситуаціях.

3. Мультимедійний супровід

Мультимедійний супровід у текстах тактичної медицини, презентованих на сайті ТССС, виконує важливу роль у забезпеченні ефективності засвоєння матеріалу. Його особливості включають візуальну підтримку, інтерактивність та багатоканальне подання інформації, що є особливо актуальним для підготовки у критичних ситуаціях.

Мультимедійний супровід текстів тактичної медицини робить їх більш ефективними, особливо у навчальному процесі. Використання різних видів медіа (відео, ілюстрацій, інтерактивних модулів) забезпечує глибше розуміння та практичне застосування знань у критичних ситуаціях. Інструктивні відео дозволяють побачити виконання маніпуляцій у реальному часі.

4. Інтерактивні модулі

Навчальні матеріали включають тести та симуляції.

Interactive quizzes to assess knowledge on chest injury management.

Інтерактивність підвищує залученість та дозволяє перевірити засвоєння теорії.

5. Таблиці та списки

Використовуються для структурованого подання великого обсягу інформації.

6. Фокус на критичних навичках у бойових умовах

У тактичній медицині важливим є фокусування на навичках, що рятують життя. Це є фундаментальним аспектом підготовки фахівців, які діють у стресових і небезпечних умовах. Зазначені навички включають оцінку, діагностику та швидке виконання ключових процедур, які можуть бути вирішальними для виживання пацієнта.

- Tourniquet Application

Apply the tourniquet 2-3 inches above the bleeding site. Tighten until the bleeding stops.

Основна увага зосереджена на швидкому і точному застосуванні турнікета. Інструкція наголошує на критичному аспекті – зупинці кровотечі. Ця навичка необхідний для стабілізації стану до евакуації.

- Wound Packing with Hemostatic Gauze

Pack the wound tightly with gauze. Apply constant pressure for 3 minutes.

Деталізація кожного кроку забезпечує ефективне виконання, навіть якщо медик у стресі. Зазначення часових рамок покращує ефективність.

- Junctional Hemorrhage Control

Place the junctional device over the bleeding site. Inflate until bleeding stops.

Використання спеціалізованих пристроїв акцентує увагу на вузькоспеціалізованих методах, придатних для контролю кровотечі у складних анатомічних ділянках.

- Direct Pressure Application

Apply direct pressure to the wound using both hands. Maintain pressure for 5 minutes.

Ця базова навичка вчить зупиняти кровотечу навіть без спеціального обладнання, що робить її універсальною.

- Pressure Bandage Use

Secure a pressure bandage over the wound, ensuring even compression.

Наголос на рівномірному тиску дозволяє уникнути ускладнень на кшталт пошкодження тканин.

Отже, фокус на критичних навичках у текстах тактичної медицини відображається у стислій та зрозумілій формі викладу, що дозволяє ефективно застосовувати ці знання в реальних бойових умовах. Інструкції спрямовані на забезпечення життя пацієнта, мінімізацію ризиків і зручність використання навіть у стресових ситуаціях.

Зазначимо, що тексти з тактичної медицини структуровані таким чином, щоб забезпечити швидке й ефективно навчання необхідних дій у бойових умовах.

Висновки до розділу II

Аналіз текстів тактичної медицини, зокрема на базі матеріалів з сайту ТССС та деяких наукових і навчальних робіт, дозволяє виокремити кілька ключових аспектів, які мають вирішальне значення для забезпечення ефективного перекладу та застосування цих текстів у бойових умовах.

Матеріали тактичної медицини мають чітко визначену структуру, яка включає покрокові інструкції. Це забезпечує швидке засвоєння інформації та допомагає медикам орієнтуватися у стресових умовах. Наприклад, фази надання допомоги – *Care Under Fire*, *Tactical Field Care*, *Evacuation Care* – чітко розмежовують дії залежно від обставин, забезпечуючи системність підходу до надання медичної допомоги.

Для зручності комунікації у текстах використовуються аббревіатури, що мають чіткі визначення та забезпечують оперативність у критичних ситуаціях. Для ефективного перекладу скорочення адаптуються з поясненнями. Використання міжнародно визнаних аббревіатур та стандартів дій сприяє комунікації між медичними працівниками різних країн та спеціалізацій. Уніфіковані терміни зменшують ризик помилок у польових умовах, дозволяючи швидко ідентифікувати необхідні дії або інструменти.

Тексти тактичної медицини адаптовані до екстремальних умов, зокрема обмеженого часу, ресурсів та високого рівня стресу. Інструкції акцентують увагу на таких першочергових діях, як контроль кровотечі, стабілізація дихання та евакуація поранених.

Формулювання інструкцій у наказовому способі сприяє швидкому прийняттю рішень, зменшує ймовірність непорозумінь та підвищує ефективність виконання медичних процедур.

У текстах тактичної медицини враховуються культурні особливості цільової аудиторії: зокрема, вибір термінів та їх пояснення пристосовуються до місцевої медичної практики та рівня підготовки медичних кадрів.

Отже, тексти тактичної медицини спрямовані на забезпечення високої ефективності медичної допомоги в умовах бойових дій. Вони характеризуються структурованістю, лаконічністю, стандартизацією форматів і адаптацією до потреб конкретної аудиторії, що сприяє порятунку життів у надзвичайних ситуаціях.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ТЕКСТІВ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

3.1. Огляд та вибір оригінальних текстів для перекладу

Як було зазначено раніше, для аналізу англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини в нашому дослідженні було обрано матеріали, розміщені на сайті Tactical Combat Casualty Care (TCCC). Цей ресурс, присвячений найсучаснішим методам надання медичної допомоги в умовах бойових дій, містить навчальні матеріали для медиків, що працюють в умовах військових операцій. Вибір цього джерела було обґрунтовано його спеціалізацією на практичних і критичних аспектах тактичної медицини, де кожне слово має велике значення, а точність та чіткість інструкцій є життєво важливими.

Сайт TCCC містить широкий спектр текстів, що охоплюють різні аспекти тактичної медицини. До основних категорій можна зарахувати:

- 1) основи тактичної медицини – загальні відомості про надання допомоги в умовах бойових дій, включаючи обробку ран, контроль кровотечі, підтримку дихання та евакуацію поранених;
- 2) протоколи надання допомоги, що включають покрокові інструкції з використання медичних засобів (джгути/турнікети, пов'язки, гемостатичні препарати) і забезпечення життєвих функцій;
- 3) тактичні навички – описи методів руху, медичної евакуації та триажу («сортування» поранених за тяжкістю травм);
- 4) навчальні посібники та рекомендації для медичних бригад, спрямовані на підвищення ефективності роботи медиків у бойових умовах.

Матеріали на сайті TCCC чітко структуровані, супроводжуються покроковими інструкціями, містять специфічну термінологію, характерну для медичної та військової галузей. Вибір цих текстів для дослідження дозволяє не лише дослідити процес перекладу спеціалізованих термінів, а й зосередитись на

адаптації текстів для різних аудиторій, зокрема для медиків, які працюють у польових умовах.

Сайт ТССС обрано для аналізу текстів з тактичної медицини з двох основних причин:

- 1) матеріали ресурсу мають високу практичну орієнтованість і використовуються в реальних бойових умовах, що дозволяє досліджувати здатність перекладу зберігати функціональність текстів, зокрема через точну передачу термінів та інструкцій;
- 2) зазначені матеріали є частиною міжнародного медичного контексту, оскільки стандарти ТССС застосовуються у багатьох країнах; це дає змогу аналізувати відмінності у термінології та адаптації текстів до мовних і культурних реалій.

Матеріали ТССС часто є актуальними, спеціалізованими і не завжди мають українські переклади. Це відкриває можливості для дослідження й розробки термінологічних рішень для використання українськими медиками. Для аналізу було відібрано кілька типів текстів: основні протоколи й алгоритми, які описують ключові дії при наданні допомоги (наприклад, контроль кровотечі чи реанімаційні заходи), інструкції з використання медичних засобів (джгути/турнікети, гемостатичні агенти), матеріали щодо тактичних дій (переміщення поранених, евакуація, тріаж), а також навчальні посібники для медиків, що працюють у стресових і бойових умовах.

Тексти на ресурсі ТССС містять широкий спектр технічних і загальних термінів, що вимагають точності й адаптації під український контекст. Вони дозволяють не лише аналізувати лексичні труднощі, а й вивчати виклики адаптації медичних інструкцій, враховуючи особливості української медичної практики та стандартів.

Оскільки сайти на кшталт ТССС постійно оновлюються та доповнюються, вибір текстів для перекладу здійснюється з урахуванням:

- актуальності інформації (вибір найбільш сучасних та застосовуваних у бойових умовах матеріалів);

- типу тексту (перевага надається інструкціям та навчальним посібникам, найбільш відповідним для медичних працівників);

- різноманітності тематики (для забезпечення широти дослідження обрано тексти, що охоплюють різні аспекти тактичної медицини).

Отже, тексти сайту ТССС становлять собою повноформатний матеріал для аналізу та англо-українського перекладу, оскільки вони дозволяють не тільки вирішувати лексичні та термінологічні проблеми, а й досліджувати шляхи та способи адаптації технічної медичної інформації до специфіки українських мовно-культурних реалій.

3.2. Термінологічні та стилістичні проблеми перекладу обраних текстів

Переклад наукової та технічної літератури є надзвичайно відповідальним завданням, що вимагає від перекладача не лише високих лінгвістичних навичок, а й глибоких знань у конкретній галузі. Особливо важливим це є у таких сферах, як медицина або техніка, де точність кожного терміна є критично важливою для правильного розуміння і застосування наукових здобутків. Перекладач повинен мати чітке уявлення про специфіку галузевої термінології, оскільки неточності можуть призвести до небажаних результатів.

Переклад медичних текстів вважається однією з найскладніших і найвідповідальніших сфер у перекладознавстві, оскільки вимагає високого рівня кваліфікації та точності. Мова медичних текстів має свою особливу структуру, де кожне слово чи термін відіграє важливу роль у правильному розумінні змісту і можливих наслідків для здоров'я пацієнта. Тексти на кшталт інструкцій до препаратів, схем лікування, описів захворювань тощо повинні бути максимально точними, оскільки навіть незначні помилки можуть коштувати пацієнтам здоров'я або навіть життя.

Медичні тексти належать до наукового стилю, що вимагає особливої уваги до точності і логічності вираження. Основними характеристиками цього стилю є абстрактність, імперсональність (відсутність особових займенників),

об'єктивність і стандартизованість. Синтаксис медичних текстів має бути чітким і лаконічним, з повним оформленням думки, використанням стійких виразів і конструкцій. Лексика медичних текстів складається з загальнонаукової та вузькоспеціальної термінології, що стосується конкретних медичних сфер. Тому правильний вибір термінів є надзвичайно важливим для забезпечення точності інформації.

Класифікація медичної термінології переважно базується на походженні термінів та методах їх створення. В українських реаліях медичні терміни можна поділити на дві основні категорії – питомі та запозичені; другу категорію переважно складають лексичні одиниці латинського або давньогрецького походження. Ця група термінолексики активно використовується у світовій науці та медицині і відтак є широко розповсюдженою та зрозумілою у міжнародному контексті.

Медичний переклад не тільки передбачає вміння точно передавати зміст оригіналу, а й вимагає знання специфіки термінології, її класифікації та систематизації. Від правильного використання термінів і синтаксичних конструкцій залежить не тільки точність наукової інформації, а й безпека пацієнтів [1].

Важливо враховувати, що не всі терміни можуть мати точний аналог у мові перекладу; це може викликати потребу додаткових пояснень або адаптацій для уникнення непорозумінь.

Поняття текстів тактичної медицини та їх особливості охоплює спеціалізовану документацію для навчання та оперативної підтримки військових медиків, а також фахівців, які надають медичну допомогу в бойових та кризових умовах. Ці тексти включають інструкції з надання першої допомоги, методи стабілізації стану поранених та протоколи евакуації. Тактичні медичні тексти вимагають точності й стислості для забезпечення розуміння та оперативного виконання медичних протоколів в екстремальних умовах.

Проаналізуємо основні особливості текстів тактичної медицини:

1. Точність та інформативність. Особливість текстів тактичної медицини полягає у необхідності надання чітких і стислих інструкцій для швидкої і точної дії в надзвичайних умовах. Важливо адаптувати протоколи для полегшення їх застосування медичними працівниками в кризових ситуаціях: тексти мають бути структуризовані для легкого сприйняття в умовах високого стресу.

2. Стандартизація та універсальність. Для ефективної комунікації текстів тактичної медицини важливе значення має стандартизація термінів, що допомагає забезпечити їхнє однакове розуміння в міжнародному контексті. Необхідною вбачається розробка міжнародних глосаріїв, які дозволятимуть зберігати єдність термінів у використанні міжнародними командами.

3. Адаптація акронімів та скорочень. Тексти тактичної медицини широко використовують акроніми на кшталт TCCC (Tactical Combat Casualty Care), які повинні зберігати значення та чіткість в українському перекладі. Виклики при перекладі англійських аббревіатур можуть бути подолані шляхом застосування певних стратегій адаптації, в тому числі використання пояснювальних еквівалентів.

4. Культурні та семантичні бар'єри. Тактична медицина розвивалася в умовах західної медичної традиції, що вимагає врахування культурного контексту при перекладі українською. В дослідженнях К. Гончар та ін. наголошується на важливості збереження мовної та культурної специфіки при адаптації текстів для українських умов, що сприяє більш точному розумінню [10, с. 67].

5. Вибір термінологічних відповідників. У тактичній медицині часто використовуються спеціалізовані терміни, що не мають прямих еквівалентів в українській мові.

6. Кроскультурна адаптація. Переклад текстів для військової медицини повинен враховувати культурні відмінності для злагодження інтернаціональних військових підрозділів. Узгоджені підходи в адаптації термінології допомагають уникнути непорозумінь.

Аналіз термінологічних аспектів англо-українського перекладу текстів з тактичної медицини на основі матеріалів із сайту ТССС демонструє кілька ключових тенденцій і викликів.

По-перше, стандарти ТССС формують основу навчання тактичної медицини і часто включають терміни, які вимагають адаптації до українського контексту. На основі аналізу матеріалів із сайту ТССС ми визначили 10 ключових термінів у тактичній медицині, які потребують адаптації до українського контексту, враховуючи специфіку мови, медичних практик та бойових реалій.

1. *Tourniquet (турнікет)* – засіб для контролю масивних кровотеч. Важливо адаптувати інструкції щодо типів турнікетів, таких як *CAT*, *SOFT-T*, до реалій використання в Україні.

Термін *Tourniquet (турнікет)* часто використовується в тактичній медицині для позначення пристрою, який застосовують для зупинки кровотечі шляхом стискання кровоносних судин у кінцівках. На сайті ТССС його адаптація до українського контексту враховує кілька аспектів. Турнікет описується як основний засіб для тимчасового контролю критичної кровотечі, що є надзвичайно важливим у бойових умовах. Український переклад акцентує на швидкому і точному застосуванні пристрою – наприклад, зупинка кровотечі за допомогою турнікета має бути виконана протягом однієї хвилини для максимального ефекту. Турнікет рекомендується встановлювати за певних умов, зокрема при ампутаціях чи сильних кровотечах, що зумовлює детальний опис його застосування, як-от високо і щільно для тимчасового застосування в умовах прямого вогню. Це уточнення враховує тактичні реалії і потребує спеціальної підготовки медичних працівників і військових.

Під час виконання перекладу фахівець також має виявляти пильність щодо інтерпретації мір (ваги, довжини тощо). Так, наприклад, у рекомендаціях сайті ТССС можна знайти наступну рекомендацію щодо застосування турнікета під час стабільнішої фази допомоги: *“Apply the tourniquet 2-3 inches above”*. Оскільки дюйм (inch) не є загальноприйнятою одиницею вимірювання в Україні, в цьому випадку буде виконано приблизне переведення значення – 5-7 см.

Також варто врахувати, що слово *tourniquet* українською може бути інтерпретовано як «турнікет» (засіб, виготовлений з гуми, силікону, латексу або з використанням пластику) або «джгут» (цілісний гумовий виріб, як-от джгут Есмарха). В першому випадку може бути застосовано термін із конкретизатором – *hasty tourniquet*.

Таким чином, термін *турнікет* в українському контексті певною мірою зберігає міжнародну узгодженість, однак водночас адаптується до потреб українських військових і медичних реалій через уточнення, термінологічні роз'яснення та контекстуальні приклади застосування.

2. *Hemostatic Agents (гемостатичні засоби)* – матеріали для швидкої зупинки кровотеч, наприклад, *Celox* або *QuikClot*. Гемостатичні засоби є важливим компонентом у тактичній медицині, що використовується для зупинки кровотечі в критичних умовах. Ці засоби описуються як матеріали або препарати, що сприяють швидкому згортанню крові. У контексті тактичної медицини акцент робиться на їх використанні для зупинки масивної кровотечі, яка загрожує життю, у випадках, коли накладання турнікета недоцільне або неможливе. В українському перекладі докладно описано порядок використання цих засобів. Наприклад, *Combat Gauze* потрібно притискати до рани протягом щонайменше трьох хвилин для активації гемостатичного ефекту. На сайті ТССС наголошується, що використання гемостатичних засобів є стандартом у медичних наборах бійців. В українському контексті акцент робиться на підготовці медиків і військових до їх правильного застосування.

У перекладі українською гемостатичні засоби вказуються як матеріали для контролю кровотечі з поясненням, що вони входять до комплекту першої допомоги кожного військовослужбовця. Ця адаптація враховує потребу в уніфікації міжнародної термінології та забезпеченні зрозумілості й ефективності навчальних матеріалів для українських військових.

3. *Airway Management (забезпечення прохідності дихальних шляхів)* – процедури на кшталт використання носоглоткових повітроводів (*nasopharyngeal airways*), які потребують уточненого перекладу і локалізації.

У матеріалах підкреслюється, що забезпечення прохідності дихальних шляхів є другою ключовою дією після контролю кровотечі (за протоколом MARCH). Цей підхід адаптується як основа для дій на догоспітальному етапі в умовах бойових операцій.

У навчальних курсах на кшталт TCCC ASM акцент робиться на використанні простих і ефективних засобів *nasopharyngeal airway*, які українською перекладаються як *назофарингеальний повітровід*. Переклад включає не лише термін, а й алгоритми дій, що зменшує ризик неправильного тлумачення. Наприклад, описуються ситуації, де потрібно виконати *chin lift* (*підйом підборіддя*) або *jaw thrust* (*висування нижньої щелепи*) без спеціального обладнання.

Термін *Airway Management* у контексті української тактичної медицини інтегрується через збереження міжнародного стандарту та адаптацію інструкцій до специфіки бойових умов і рівня підготовки медичних фахівців.

4. *Needle Decompression* (*декомпресія голкою*) в контексті тактичної медицини позначає важливу процедуру для лікування напруженого пневмотораксу (*tension pneumothorax*), що виникає при пораненнях грудної клітки в бойових умовах. Ця процедура включає введення голки в грудну клітку для звільнення зайвого повітря з плевральної порожнини, що дозволяє зняти тиск на легені та покращити дихання. В українському контексті термін *Needle Decompression* адаптовано як *декомпресія голкою*, що точно відображає суть процедури. Такий переклад відповідає стандартам медичної термінології та забезпечує зрозумілість для українських медиків, особливо в умовах військових навчань і реальних бойових операцій. Важливість чіткого перекладу полягає в тому, що під час бойових дій кожна хвилина може бути критичною, і медичний персонал повинен швидко реагувати на серйозні травми подібного роду.

5. *Evacuation* (*евакуація*) у контексті тактичної медицини адаптується до українського військового середовища, де часто використовується цей процес для перенесення поранених з поля бою до медичних установ. На сайті TCCC детально описуються процедури евакуації, в тому числі підготовка та переміщення

поранених за допомогою нош, а також вибір відповідного транспорту для евакуації. Оскільки евакуація є ключовим етапом на різних етапах надання медичної допомоги, зокрема під час тактичного бою, цей термін вимагає точної локалізації.

У процесі адаптації цей термін часто використовує такі українські варіанти, як евакуація поранених або просто евакуація, щоб підкреслити зв'язок з медичним забезпеченням у бойових умовах. Це забезпечує чітке розуміння, коли йдеться про переміщення поранених до лікувальних закладів або мобільних медичних пунктів у зоні бойових дій. Наприклад, на сайті ТССС описується, як *evacuation procedures* включають підготовку пораненого до евакуації та транспортування, а також забезпечення безпеки при переміщенні. Це дозволяє уникнути ускладнень під час евакуації.

6. *Triage (сортування, або тріаж)* – система пріоритизації допомоги. Термін *triage* у медичній практиці стосується організації системи допомоги, яка забезпечує ефективний розподіл ресурсів серед постраждалих на основі ступеня тяжкості їх стану. У контексті тактичної медицини, зокрема на базі практик ТССС, сортування є важливою частиною процесу надання медичної допомоги в умовах бойових дій. Цей процес допомагає швидко визначити, які пацієнти потребують негайної допомоги, а які можуть почекати або не виживуть без надання медичних засобів.

Наприклад, у наданні медичної допомоги на полі бою важливо застосовувати принципи сортування для того, щоб оцінити кожного пораненого за такими критеріями, як життєздатність, наявність дихання, пульсу, можливість евакуації тощо. Це дозволяє медикам максимально ефективно використовувати обмежені ресурси та допомогти в найбільш тяжких випадках. Термін сортування адаптовано в українському контексті, де він став звичним і зрозумілим для військових та медичних працівників, що виконують свої обов'язки в екстремальних умовах. Цей процес також передбачає організацію та координацію медичної допомоги для більш ефективного руху пацієнтів до вищих рівнів медичної допомоги, якщо це необхідно. В адаптації до українських реалій цей

підхід враховує специфіку польових умов та бойових дій, що викликає необхідність швидких і точних рішень.

7. *Tactical Field Care* (медична допомога в тактичних умовах) в контексті військової медицини в Україні має значення допомоги, що надається військовослужбовцями в умовах безпосереднього бойового середовища після евакуації з місця поранення, але ще до потрапляння в медичний заклад.

На сайті ТССС під час навчання з медичної допомоги в таких умовах враховуються особливості, пов'язані з високими стресами, обмеженими ресурсами та необхідністю зберігати швидкість у наданні допомоги. Основні етапи включають контроль дихальних шляхів та кровотечі, підтримку дихання та серцевої діяльності до евакуації.

З адаптацією до українських реалій важливо враховувати специфіку бойових умов, де медичні засоби повинні бути компактними і швидко доступними. Водночас слід враховувати такі тактичні обмеження, як шум на полі бою та/або обмежений доступ до медичних засобів, що зумовлює потребу в оперативності й точності виконуваних процедур. Це дозволяє оптимізувати надання допомоги в умовах обмеженого часу та ресурсів, що є критичним для збереження життя.

8. Термін *Prolonged Field Care* (тривала допомога в польових умовах) описує медичну допомогу, яка надається в умовах обмежених ресурсів, коли евакуація поранених або постраждалих неможлива або затримується на тривалий час. Це означає не тільки надання невідкладної допомоги в умовах бойових дій, а й продовження медичного моніторингу та лікування протягом тривалого часу, включаючи введення розчинів, догляд за ранами та підтримку життєво важливих функцій організму. Важливим аспектом цього процесу є підтримка стабільного стану пацієнта до моменту евакуації або надання більш спеціалізованої допомоги в медичних установах.

Адаптація цього терміна в українському контексті пов'язана з реаліями бойових дій, де медичні ресурси можуть бути обмежені, а евакуація – неможливою протягом тривалого часу. Тому тривала допомога в польових умовах

має на увазі не лише швидку і ефективну стабілізацію стану постраждалих, а й продовження терапії у польових умовах, де відсутні звичайні лікарні або інші медичні заклади, а медичний персонал змушений забезпечувати безперервний нагляд за пацієнтами.

Наприклад, у випадках серйозних травм або поранень, коли неможливо провести негайну евакуацію, важливим є підтримання гідrataції пацієнта, моніторинг його життєвих показників і надання медикаментозної підтримки. Українська медична спільнота, використовуючи міжнародні стандарти, адаптує цей процес, додаючи відповідні стратегії для роботи в складних польових умовах, де кожна хвилина може бути вирішальною для життя пацієнта.

Адаптація терміна *Prolonged Field Care* в українському контексті підкреслює необхідність інтенсивної підготовки медичних команд до роботи в умовах, де доступ до ресурсів та інфраструктури є обмеженим, і де важливо правильно організувати догляд за пораненими протягом тривалого часу до моменту їх евакуації. Це є частиною загального розвитку тактичної медицини в Україні, що дотримується міжнародних стандартів і адаптує їх до національних потреб та реалій військових операцій.

9. *Combat Gauze (бойова марля)* описує спеціалізований вид марлі, який використовується для зупинки масивних кровотеч, особливо в умовах бойових дій. Це гемостатичний матеріал, який містить спеціальні хімічні компоненти, здатні швидко зупинити кровотечу, і є важливим елементом у системі тактичної медицини.

В українському контексті термін *бойова марля* має особливу адаптацію через специфіку надання медичної допомоги в умовах бойових операцій. Під час важких поранень, коли інші методи зупинки кровотечі не дають ефективних результатів, бойова марля з герметизувальними властивостями стає життєво важливим інструментом для медичних працівників. Вона використовується для накладання на рани, де кровотеча важка і потребує негайного припинення. Завдяки своїм властивостям такі марлі здатні не тільки механічно запобігти

витоку крові, а й створювати умови для згортання крові завдяки спеціальним компонентам, що додаються до матеріалу.

Адаптація терміну *Combat Gauze* до українського контексту зберігає основну суть: термін описує інструмент, що використовує специфічні матеріали та методи для екстреної зупинки кровотечі в польових умовах. Зважаючи на українські реалії, де іноді немає доступу до інших методів швидкої допомоги або евакуації, використання бойової марлі є необхідністю. Це підвищує ефективність допомоги під час бойових операцій та в умовах обмежених ресурсів. Отже, адаптація терміна враховує специфіку національної медичної практики і військові вимоги щодо надання допомоги в екстремальних умовах.

10. *Chest Seal* (оклюзійна пов'язка/наліпка) позначає медичний засіб, який використовується для герметизації відкритих поранень грудної клітини, здатних спричинити пневмоторакс. Це спеціальна пов'язка, яка має водо- та повітронепроникну властивість, що запобігає потраплянню повітря у грудну порожнину і покращує дихальну функцію потерпілого до моменту його евакуації та доправлення до медичного закладу. Такі наліпки застосовуються в умовах бойових дій або на полі бою для забезпечення виживання постраждалого, особливо якщо відкрите поранення грудної клітини супроводжується набряком легенів чи порушенням дихання.

Адаптація терміна *Chest Seal* в українському контексті потребує точного перекладу та зрозумілого пояснення функціонального призначення цього засобу, адже в Україні він може бути новим медичним продуктом, на відміну від збройних сил НАТО чи інших країн та/або міжнародних об'єднань. Тому адаптований термін «оклюзійна наліпка» ефективно передає функцію цієї пов'язки – її здатність герметизувати рани, зупиняючи проникнення повітря. Термін став частиною військової та медичної практики, зокрема в тактичній медицині. За допомогою такої наліпки медичні працівники можуть запобігти розвитку пневмотораксу або зменшити його ускладнення на догоспітальному етапі, до того як пораненого евакуюють у медичний заклад для подальшого лікування. Цей термін узгоджується з міжнародними стандартами медичної

допомоги та відповідає українським реаліям у контексті надання тактичної медичної допомоги в умовах бойових дій.

Адаптація наведених термінів вимагає врахування таких особливостей українського контексту, як доступність ресурсів, підготовка медиків та наявність відповідних стандартів у збройних силах.

Тексти ТССС містять медичні інструкції, що мають бути точними, чіткими і лаконічними, оскільки вони здебільшого призначені для ситуацій, у яких навіть незначна помилка може призвести до фатальних наслідків.

Проаналізуємо основні стилістичні проблеми, що виникають під час перекладу таких матеріалів:

1. Збереження лаконічності та точності

Лаконічність є одним з головних принципів текстів ТССС. Як було зазначено вище, інструкції мають бути короткими і чіткими, без зайвих слів і пояснень, однак перекладач може наражатися на труднощі при збереженні цієї лаконічності в іншій мові. Наприклад, англійська фраза *Apply pressure directly to the wound* (застосуйте тиск безпосередньо на рану) може мати різні варіанти в українському перекладі, але важливо зберегти точність. В українській мові інколи доводиться додавати пояснення, що може порушити лаконічність інструкції.

2. Адаптація термінів

Тексти ТССС містять специфічні медичні терміни, що часто не мають прямого аналогу в українській мові. У таких випадках перекладач має вибір: використовувати кальку з англійської або знайти більш загальний відповідник, зрозумілий широкому колу читачів. Проблемою є також те, що деякі терміни можуть мати різні варіанти перекладу залежно від контексту. Наприклад, *tourniquet* може бути перекладено як *джгут*, але в залежності від контексту може виникнути потреба уточнення, йдеться про стандартний гумовий медичний джгут або іншу форму засобу.

3. Наказовий спосіб

Тексти ТССС часто написані в імперативній манері, що є стандартом для медичних інструкцій, оскільки в екстремальних ситуаціях дія має бути миттєвою.

Однак перехід з англійського імперативу на український інколи потребує певних коректив, зокрема через різницю в граматичних і стилістичних вимогах різних мов. Наприклад, англійське *Check for breathing* може бути перекладено як *Перевірте дихання*, однак у деяких випадках можна зберегти командну манеру, додаючи уточнення (*Перевірте, чи є дихання*).

4. Технічні деталі та пояснення

Тексти ТССС часто містять детальні інструкції для медиків, де важливим є кожний етап і кожний інструмент. У подібних текстах важливо зберегти точність водночас із доступністю для тих, хто буде виконувати ці інструкції в умовах підвищеного стресу та лімітованого часу. Наприклад, термін *hemostatic agents* можна перекласти як *гемостатичні засоби*, але для українського читача варто додати коротке пояснення або примітку, зазначаючи, що йдеться про спеціальні речовини для зупинки кровотечі.

5. Міжнародна стандартизація та адаптація

ТССС орієнтується на міжнародні стандарти, однак при цьому в Україні існують свої особливості медичної практики та технічного забезпечення. Перекладачі можуть наражатися на проблему адаптації міжнародних стандартів до національних реалій, зокрема в частині використання медичних засобів та обладнання. Тексти мають бути адаптовані з урахуванням специфіки медичних інструментів, протоколів та ресурсів, що використовуються в Україні.

6. Культурні та соціальні відмінності

Інструкції ТССС часто мають універсальний характер і застосовуються в різних країнах. Однак важливо враховувати, що культурні та соціальні контексти можуть впливати на сприйняття та виконання медичних інструкцій. Для українського перекладу важливо враховувати специфіку роботи медичних бригад у воєнних умовах, що може потребувати певних коректур у використанні термінів або підходів.

7. Короткі інструкції та визначення пріоритетів

В умовах бойових дій важливо дотримуватися чіткості та структурованості у визначенні пріоритетів допомоги. Тексти ТССС використовують короткі фрази

та інструкції, де кожний етап має своє чітке місце в ієрархії пріоритетів. Переклад таких інструкцій потребує особливої уваги до змісту, щоб не втратити важливість того чи іншого кроку. Наприклад, англійська фраза *Stop the bleeding first* перекладається як *Зупиніть кровотечу перш за все*, що є точним і відповідним перекладом в українському контексті.

Отже, переклад текстів з тактичної медицини, зокрема розміщених на сайті ТССС, є складним процесом, що вимагає глибоких знань в обох мовах, точності термінів і врахування специфіки медичної практики. Стилiстичні проблеми, на які наражаються перекладачі, вимагають ретельної роботи з термінологією, забезпеченням лаконічності, чіткості та збереженням функціональності інструкцій.

Англо-український переклад текстів з тактичної медицини є важливим напрямом у військовій та гуманітарній медицині, оскільки точність і правильне розуміння термінів безпосередньо впливають на ефективність медичної допомоги в бойових умовах. Однак у реалізації цього процесу виникають численні виклики, на кшталт відсутності точних аналогів термінів в українській мові, необхідності адаптації термінології до українських медичних і воєнних реалій, а також урахування культурних та професійних бар'єрів. Зокрема, деякі терміни потребують не лише точного перекладу, а й адаптації інструкцій для збереження міжнародної узгодженості, враховуючи специфіку української мови та бойових реалій. Адаптація також передбачає уточнення щодо застосування медичних технік і засобів у контексті бойових операцій, що є критичним для ефективної медичної допомоги.

3.3. Порівняльний аналіз оригінальних та перекладних текстів

Порівняльний аналіз оригінальних і перекладних текстів на базі англо- та українськомовної версії сайту ТССС виявляє кілька важливих аспектів, що стосуються точності, адаптації та стилістики перекладу. Оскільки тексти мають медичну спрямованість, а наведені у них положення часто використовуються в

умовах бойових дій, кожний їхній елемент, від термінів до формулювання інструкцій, повинен бути адаптований до українського контексту задля забезпечення максимальної зрозумілості та ефективності при застосуванні.

1. Точність термінів: один з основних аспектів у перекладі медичних текстів. У ТССС використовуються спеціалізовані терміни, які можуть мати декілька варіантів перекладу залежно від контексту.

Airway – Дихальні шляхи

Термін вірно передає функціональне значення і є стандартним у медичній практиці. Однак в українському контексті важливо уточнювати, що йдеться не тільки про анатомічні шляхи, а й про штучні повітроводи, а також про забезпечення діяльності як перших, так і других у бойових умовах.

Hemorrhage – Кровотеча

Переклад є точним і відповідає медичному терміну, однак в українській практиці може бути більш доречною конкретизація типу кровотечі (артеріальна, венозна тощо).

Tourniquet – Турнікет / джгут

Хоча термін *джгут* є більш традиційним для української медицини, в умовах бойових дій доречніше буде використовувати поняття *турнікет*, оскільки воно термін асоціюється з більш сучасним і науковим підходом до зупинки кровотечі.

Pressure dressing – Бинт із тиском

Переклад є точним, але в Україні цей термін може бути адаптований для полегшення розуміння широкою аудиторією, наприклад, у вигляді «стерильний бинт із тиском» для уникнення непорозумінь.

Combat gauze – Бойова марля / марлева пов'язка

У цьому випадку необхідно звернути увагу на специфіку продукту, оскільки марлева пов'язка може не повністю відображати призначення тканини, що має необхідні характеристики для контролю кровотечі. Для точності можна додати конкретизатор *гемостатична*.

Tension pneumothorax – Напружений пневмоторакс

Переклад терміна є точним, однак важливо забезпечити використання цього терміна в контексті бойових травм і та зрозумілість його значення для медиків на місці.

Intravenous (IV) access – Венозний доступ

Переклад терміна є коректним, однак у конкретному контексті тактичної медицини важливо зазначати вид доступу (центральный, периферичний тощо), що може бути важливим для точності лікування в польових умовах.

Chest seal – Пломба для грудної клітки

Це специфічний медичний термін, що потребує додаткової адаптації в українському контексті. В Україні часто використовують термін *герметизувальна пов'язка для грудної клітки*.

Field triage – Польова тріажна система

Переклад точний, проте для ясності можна додати уточнення: *система сортування поранених*, оскільки це буде більш зрозуміло широкому загалу.

Casualty evacuation (CASEVAC) – Евакуація поранених

Термін є точним, але для медичних працівників буде варто вказати, що йдеться саме про евакуацію за допомогою медичних засобів або транспорту, що є важливим для бойових умов.

Ці приклади показують те, як адаптація англійських термінів в українській мові потребує не тільки точності, а й врахування контексту задля забезпечення максимальної зрозумілості та ефективності у бойових умовах. Перекладачі повинні використовувати чітку, але водночас доступну термінологію, яка відповідає медичним стандартам та реаліям української військової медицини.

2. Стилiстика та структура iнструкцiй

На сайті ТССС як англійська, так і українська версії мають чітко структуровані інструкції, часто у вигляді коротких, імперативних фраз. Порівняльний аналіз стилістики та структури інструкцій в англійській та українській версіях сайту виявляє певні важливі аспекти. Оскільки тексти мають медичну спрямованість, особливо у бойових умовах, важливо, щоб інструкції

були чіткими, лаконічними та легко зрозумілими. Наведемо 10 прикладів інтерпретації імперативних фраз та інструкцій.

1) *Apply direct pressure to the wound.* – *Накладіть прямий тиск на рану.*

Переклад точний, але в українському контексті може бути використано більш узагальнене *застосуйте тиск* для легшого розуміння на місці.

2) *Insert an airway device.* – *Введіть дихальний пристрій.*

Структура інструкції зберігається, але може бути корисно додатково уточнити, що мається на увазі під дихальним пристроєм (трубка, маска абощо).

3) *Check for a pulse.* – *Перевірте пульс.*

Інструкція є прямою і не потребує значних змін у перекладі, оскільки вона є стандартною для медичних ситуацій.

4) *Perform a needle decompression.* – *Проведіть декомпресію голкою.*

Використано технічний термін *декомпресія*, який є стандартом, але важливим є розуміння специфіки процесу надавачами допомоги.

5) *Control bleeding with a tourniquet.* – *Контролюйте кровотечу за допомогою турнікета.*

Термін *турнікет* є зрозумілим і точним в українському медичному контексті, однак важливо додавати уточнення щодо правильного застосування для запобігання помилкам.

6) *Assess for other injuries.* – *Оцініть наявність інших травм.*

Структура інструкції збережена, але в перекладі може бути більш точне застосування дієслова – наприклад, *перевірте на наявність інших травм.*

7) *Evacuate the casualty as soon as possible.* – *Евакуюйте пораненого якомога швидше.*

Переклад точний, однак у медичних умовах доцільно наголосити на часі евакуації для конкретизації дії, наприклад: *якнайшвидше* замість *якомога швидше*.

8) *Monitor vital signs.* – *Моніторте життєво важливі показники.*

Переклад вірний, але інколи у медичних інструкціях доцільно застосовувати дієслово *контролювати* для чіткого опису процесу.

9) *Prepare for rapid evacuation.* – *Підготуйтеся до швидкої евакуації.*

Переклад є відносно точним, однак можна конкретизувати, зазначивши, що підготовка до евакуації включає також перевірку умов транспортування та готовності не лише медичного персоналу, а й постраждалого.

10) Stabilize the casualty. – Стабілізуйте пораненого.

У перекладі використано стандартне медичне слово *стабілізуйте*, яке відповідає суті інструкції, проте можна уточнити, що саме потрібно стабілізувати – стан, дихання, пульс тощо.

Загалом у перекладі дотримано типової для медичних інструкцій структури імперативних фраз, проте важливим є уточнення деяких термінів задля їхньої максимальної зрозумілості надавачам медичної допомоги на місці. Важливо також, щоб пов'язані з техніками та засобами терміни мали чітке пояснення в контексті тактичної медицини для забезпечення максимальної ефективності й точності.

3. Адаптація контексту

Тексти на сайті ТССС часто вимагають адаптації з урахуванням місцевих реалій. Наприклад, деякі терміни або інструменти можуть бути специфічними для англomовних країн, але не мати прямого аналогу в українській медицині. У таких випадках використовується адаптація або пояснення. Адаптація контексту в медичних текстах, зокрема на сайті ТССС, є необхідним етапом для забезпечення максимальної точності та розуміння інструкцій надавачами медичних послуг на місці.

Hemostatic dressings – Гемостатичні пов'язки

В англomовному контексті *hemostatic dressings* часто включають спеціальні марлеві чи інші тканини з властивостями для зупинки кровотечі. В українському контексті це може бути пояснено більш детально: пов'язки з гемостатичними властивостями, оскільки такі продукти не завжди поширені у медичних установах.

Tactical Combat Casualty Care – Тактична медична допомога при бойових пораненнях

Термін *Tactical Combat Casualty Care* є специфічним для армійських навчань і застосувань у США, тому в українському контексті важливо вказати, що йдеться саме про тактичну медичну допомогу в умовах бойових дій, а не про загальну медичну допомогу.

IV cannula – Венозний катетер

В англійській версії зазвичай використовується термін *IV cannula*, тоді як в українській практиці більш часто застосовують термін *венозний катетер*, хоча обидва варіанти є синонімічними. Важливо використовувати найбільш зрозумілий для місцевих медиків термін.

Chest decompression needle – Голка для декомпресії грудної клітки

У міжнародній практиці цей інструмент зазвичай має свою специфічну назву. В українському перекладі можуть виникати уточнення, оскільки аналогічні інструменти можуть мати різні варіації за типом та призначенням.

Combat tourniquet – Бойовий турнікет

Хоча термін *tourniquet* є відомим в обох мовах, в українському контексті слід додати конкретизацію: *бойовий турнікет*, для підкреслення специфіки застосування в умовах бойових дій.

Tactical evacuation (TACEVAC) – Тактична евакуація поранених

У перекладі потрібно не просто вказати на евакуацію, а підкреслити її специфіку: *тактична евакуація поранених*, щоб чітко зрозуміти, що йдеться про евакуацію у бойових умовах.

Field dressing – Польова перев'язка

Переклад терміна є точним, але варто зазначити, що *field dressing* в Україні може також включати широкий спектр перев'язувальних засобів, тому важливо уточнювати, які саме матеріали використовуються в конкретних умовах.

Combat gauze – Бойова марля / марлева пов'язка

Цей термін вимагає додаткової адаптації в українському контексті. У перекладі може бути важливо уточнити, що марлева пов'язка застосовується у бойових умовах для зупинки кровотечі за допомогою спеціальних компонентів.

Pressure bandage – Бинт із тиском

У медичній практиці цей термін використовується для пов'язок, що забезпечують тиск на рану, але в українському контексті більш зрозумілою буде фраза *стерильний бинт із тиском*, щоб підкреслити особливість матеріалу.

Hypothermia prevention kit – *Комплект для запобігання гіпотермії*

В англійській версії цей термін може бути загальним, але в українському контексті варто додати уточнення, що це саме комплект для запобігання гіпотермії в умовах бойових дій, зокрема для підтримки температури тіла пораненого.

У кожному з цих прикладів важливо не лише адаптувати терміни та назви інструментів до місцевих реалій, а й супроводжувати їх чіткими поясненнями для медиків на місці. Це забезпечує ефективність надання допомоги в реальних умовах, де точність і швидкість мають вирішальне значення.

4. Збереження стилю інструкцій

У текстах ТССС домінує імперативна манера, яка є звичною для медичних інструкцій, що вимагають негайної та чіткої дії. Перекладач має обрати правильний баланс між дослівним перекладом і адаптацією для українського контексту. Порівняльний аналіз оригінальних і перекладних текстів на сайті ТССС виявляє важливі аспекти, які стосуються збереження стилю інструкцій, що є ключовими для медичних текстів, зокрема тих, які стосуються тактичної медицини в умовах бойових дій. Оскільки текст має медичну спрямованість, перекладач має обрати правильний баланс між дослівним перекладом і адаптацією для українського контексту.

Apply direct pressure to the wound. – *Накладіть прями́й тиск на рану.*

Переклад відносно точний і відповідає імперативній манері. Він зберігає чіткість і швидкість дії, що є важливим для таких ситуацій. *Накласти* вказує на конкретну дію, що необхідно виконати негайно. Однак в українській версії було б доречніше вжити дієслово *Застосуйте*.

Insert an airway device. – *Введіть дихальний апарат.*

Використання імперативної форми дієслова *введіть* зберігає командну манеру, необхідну для чіткої інструкції в умовах стресу. Проте в цьому випадку потрібне уточнення, що конкретно мається на увазі під дихальним апаратом.

Check for a pulse. – Перевірте пульс.

Переклад зберігає точність і лаконічність. Інструкція є чіткою та прямолінійною, що важливо в медичних ситуаціях, де кожна дія має бути негайною.

Perform a needle decompression. – Зробіть декомпресію голкою.

Дієслово *зробіть* зберігає інструктивний характер і чітко вказує на необхідність виконання дії, однак більш доречним могло б бути використання імперативу *Виконайте*. Використання медичного терміна *декомпресія* не змінює стилістики, зберігаючи точність.

Control bleeding with a tourniquet. – Контролюйте кровотечу за допомогою турнікета.

Імператив вказує на конкретну дію, що має бути здійснена в разі кровотечі. Переклад зберігає термінологічну точність, що є важливим для надавачів медичної допомоги.

Assess for other injuries. – Оцінюйте наявність інших травм.

Використання дієслова *оцінюйте* зберігає інструктивний характер, надаючи чітке вказівку до дії, яка є необхідною для лікаря або медичного працівника. Втім, у цьому випадку точнішим було б використання конструкції *Перевірте [потерпілого] на наявність інших травм*.

Evacuate the casualty as soon as possible. – Евакуюйте пораненого якомога швидше.

Імператив *евакуюйте* і додаткове уточнення *якомога швидше* дозволяють зберегти наказову манеру, водночас підкреслюючи важливість швидкості евакуації.

Monitor vital signs. – Моніторте життєво важливі показники.

Вживання імперативу *моніторте* є необхідним для надання чіткої інструкції. Цей термін може бути зрозумілим і в українському медичному

контексті завдяки збереженню точність. Проте можливим є застосування дієслова *Перевіряйте*, або *Контролюйте*.

Prepare for rapid evacuation. – Підготуйтеся до швидкої евакуації.

Підготуйтеся є імперативною формою, що вказує на необхідність термінових підготовчих дій, зберігаючи імперативну манеру інструкцій.

Stabilize the casualty. – Стабілізуйте пораненого.

Переклад точний і зберігає пряму наказову манеру. Термін *стабілізуйте* є стандартним у медичній практиці, що забезпечує точність дії. Однак у деяких ситуаціях потрібне уточнення того, що конкретно потребує стабілізації.

Отже, при перекладі важливо зберегти імперативну манеру, яка є характерним для медичних інструкцій. Це дозволяє зберегти ефективність і чіткість при застосуванні медичних процедур у критичних ситуаціях, зокрема в умовах бойових дій, де кожна дія має бути виконана без зволікань. Проте варто звернути увагу на те, що деякі наказові конструкції можуть потребувати тих чи інших уточнень, які мають бути так само лаконічними.

5. Збереження єдності термінів

У презентованих на сайті ТССС матеріалах важливою є єдність термінів для забезпечення зрозумілості та зручності використання в різних ситуаціях. При перекладі важливо використовувати терміни в українській версії консистентно, не змінюючи їх від одного розділу до іншого. Збереження єдності термінів є важливим аспектом при перекладі текстів для медичних інструкцій, зокрема для сайту ТССС, де чіткість та консистентність термінів є критично важливими для правильного виконання інструкцій у бойових умовах.

Tourniquet – Турнікет

Переклад терміна *tourniquet* є універсальним у медичному контексті, і його важливо зберегти однаково в кожному розділі тексту. Це дозволяє уникнути плутанини, адже термін є загальноприйнятим в Україні для зупинки кровотечі.

Hemostatic dressing – Гемостатична пов'язка

Використання терміна *гемостатична пов'язка* у всіх розділах дозволяє забезпечити зрозумілість, оскільки він стосується перев'язувальних матеріалів, що зупиняють кровотечу.

Casualty – Поранений

Усі згадки терміна *casualty* в кожному розділі варто інтерпретувати як *поранений* задля уникнення будь-якого непорозуміння в медичному контексті. Втім, варто також мати на увазі, що слово *casualty* в англійській мові може мати значення як санітарної, так і безповоротної втрати («поранений» і «загиблій» відповідно). До того ж, слід врахувати, що допомоги може потребувати учасник бойових дій, який зазнав тих чи інших ушкоджень не лише внаслідок поранення як такого, тож поняття *casualty* може бути так само інтерпретоване як «постраждалий / потерпілий».

Field dressing – Польова перев'язка

Термін *Field dressing* на сайті ТССС має бути використаний послідовно як *польова перев'язка* в усіх частинах тексту задля уникнення варіацій та заради більшої зрозумілості інструкцій для українських надавачів допомоги.

Chest decompression needle – Голка для декомпресії грудної клітки

Збереження терміна *голка для декомпресії грудної клітки* у всіх випадках є важливим для точності інструкцій щодо надання допомоги при пневмотораксі.

Tactical evacuation (TACEVAC) – Тактична евакуація (TACEVAC)

Термін *тактична евакуація* повинен використовуватися послідовно задля чіткого відображення специфіки бойових умов. Аббревіатура *TACEVAC* залишається незмінною, оскільки вона є широко відомою в міжнародному контексті.

Pressure bandage – Бинт із тиском

Важливо використовувати однаковий термін *бинт із тиском* в усіх розділах сайту задля уникнення плутанини при подальшому застосуванні перев'язувального матеріалу подібного типу для зупинки кровотечі.

Hypothermia prevention kit – Комплект для запобігання гіпотермії

Збереження однакового терміна забезпечує правильне розуміння того, що включає цей набір і як його використовувати для підтримки температури тіла постраждалих.

Airway device – Дихальний апарат

Використання однакового терміна є важливим для точності інструкцій. При цьому може бути потрібне уточнення, про який конкретно медичний інструмент для забезпечення прохідності дихальних шляхів йдеться.

Збереження єдності термінів у всіх розділах є важливим для правильного застосування медичних інструкцій, особливо в критичних умовах, де кожна деталь може впливати на результат лікування. Перекладачі мають забезпечити консистентність термінів в усіх текстах, щоб підтримувати точність, ефективність та швидкість дій надавачів медичної допомоги.

6. Технічні терміни та їх пояснення

Медичні інструкції на ТССС часто містять технічні або специфічні для тактичної медицини терміни. У деяких випадках на ресурсі використано прості пояснення термінів, які можуть бути складними для розуміння. Їх переклад вимагає уваги, оскільки їх необхідно пояснити відповідно до української медичної практики, щоб зберегти точність і зрозумілість для цільової аудиторії.

Отже, порівняння англійської та української версій на сайті ТССС показує, що переклад текстів з тактичної медицини потребує ретельної уваги до точності термінів, адаптації контексту та збереження структурованості інструкцій. Незважаючи на зумовлені мовними особливостями деякі відмінності в термінах, незмінною залишається загальна мета – забезпечення чіткості, точності та ефективності інструкцій. Важливо, щоб український переклад був не лише точним, а й зрозумілим для надавачів медичної допомоги, які діють у бойових умовах, а також для забезпечення чіткого дотримання інструкцій в екстремальних ситуаціях.

Висновки до розділу III

Переклад текстів із тактичної медицини, зокрема матеріалів із сайту ТССС, виявляє кілька ключових аспектів, важливих для ефективної адаптації спеціалізованої інформації до українського контексту.

Медична термінологія є критично важливою у тактичній медицині, оскільки кожний термін може мати прямий вплив на правильність дій надавачів медичної допомоги у бойових умовах. Англо-український переклад певних термінів потребує не лише точності, а й урахування специфіки їхнього використання в українських воєнних та медичних реаліях. Збереження єдності термінології в текстовому корпусі гарантує зрозумілість і зручність у використанні інструкцій.

Тексти з тактичної медицини вимагають імперативної манери, лаконічності та чіткості, щоб надавачі медичної допомоги могли швидко й правильно виконувати дії. Водночас український переклад потребує врахування особливостей синтаксису мови, що може вимагати додаткових уточнень без порушення стилістики оригіналу.

Багато поширених у міжнародній медичній практиці термінів вимагають адаптації до українських реалій та пояснень, які враховують особливості надання допомоги в умовах бойових дій. Це забезпечує не лише зрозумілість, а й практичну користь тексту.

Тексти з тактичної медицини часто орієнтовані на інструкції, створені в західних медичних традиціях, що може створювати труднощі при перекладі для українських військових та медиків. У перекладі важливо враховувати відмінності у медичних протоколах, доступних ресурсах та рівнях підготовки персоналу задля забезпечення адекватності рекомендацій.

Українська версія матеріалів повинна зберігати характерну для оригіналу стандартизацію інструкцій, зокрема через використання однакових термінів у різних частинах тексту задля уникнення плутанини.

Англомовні тексти ТССС базуються на міжнародних стандартах; переклад потребує їхнього збереження з мінімальними адаптаціями задля сприянню інтеграції українських фахівців у світову практику тактичної медицини.

Отже, переклад текстів із тактичної медицини є багатограним процесом, що вимагає поєднання лінгвістичної точності, знань медичної термінології та врахування культурно-професійного контексту. Матеріали ТССС можуть слугувати важливим ресурсом для підготовки українських медиків, але їхня адаптація повинна враховувати специфіку українських воєнних реалій та медичних стандартів.

ВИСНОВКИ

Переклад текстів з тактичної медицини вимагає врахування специфічних характеристик, які є критично важливими для забезпечення точності, зрозумілості та функціональності перекладеного матеріалу. Серед них виділяється велика кількість термінів, що мають вузькоспеціалізоване значення і часто не мають прямих еквівалентів у мові перекладу. Така термінологія включає медичні поняття, назви процедур, інструментів, захворювань, методик лікування та евакуаційних протоколів.

Багато термінів у тактичній медицині мають латинську або грецьку етимологію, що робить їх відносно універсальними з огляду на загальноприйнятність термінології латинського та грецького походження у багатьох мовах світу, в першу чергу в англійській, яка є мовою міжнародного спілкування. Однак варто враховувати те, що деякі терміни вимагають адаптації до норм української мови: наприклад, вони можуть бути добре відомими у міжнародній медичній практиці, але потребувати уточнень для повного розуміння в українському контексті. Використання англійських запозичень і аббревіатур на кшталт TCCC (Tactical Combat Casualty Care) також може додавати складності, оскільки подібні скорочення потребують не лише перекладу як такого, а й пояснення змісту для цільової аудиторії.

Додатковим викликом є передача змісту текстів з максимальною точністю та стислістю. Компактно сформульовані інструкції в медичних текстах є життєво важливими, оскільки вони часто використовуються в екстремальних умовах, коли час для прийняття рішень обмежений. Кожне слово в таких текстах має вагу, а його неправильне тлумачення може призвести до серйозних наслідків для здоров'я потерпілих або навіть загрози їхньому життю. Це висуває високі вимоги до перекладачів, які мають досконало володіти не лише мовою оригіналу та перекладу, а й глибоким розумінням медичного контексту та специфіки тактичної медицини.

Проблема вибору відповідного українського терміна є однією з найбільш складних і важливих у процесі перекладу текстів з тактичної медицини. Це зумовлено тим, що англійська термінологія в цій галузі часто має міжнародний характер, але в деяких випадках не має прямих або усталених відповідників в інших мовах, у тому числі українській. Оскільки тактична медицина є відносно новою та високоспеціалізованою сферою, терміни, які використовуються в англійськомовних країнах, можуть бути відсутніми в українській медичній практиці або мати різні варіанти тлумачення.

Важливим є питання стандартизації термінів в українському контексті. Відсутність єдиного стандарту термінології в сфері тактичної медицини створює додаткові труднощі, оскільки при перекладі можуть бути використані різні варіанти одних і тих самих термінів. Це може призвести до розбіжностей у професійній мові, що в свою чергу може ускладнити комунікацію між фахівцями в Україні та міжнародними партнерами. Відтак процес вибору правильних термінів вимагає від перекладача не лише глибоких лінгвістичних знань, а й розуміння контексту, в якому вони застосовуються. Важливо враховувати специфіку аудиторії, для якої призначений переклад, оскільки професіонали в галузі тактичної медицини мають очікування щодо точності, а також практичного застосування інструкцій.

Медичні тексти, зокрема з тактичної медицини, характеризуються лаконічністю, імперативною манерою та чіткою структурою. Ці особливості не лише підвищують ефективність комунікації між медичними працівниками, а й диктують додаткові вимоги до перекладу. Оскільки в таких текстах кожне слово має велике значення, перекладач повинен ретельно враховувати не лише лексичну точність, а й структурну цілісність тексту. Це важливо, оскільки в умовах бойових дій чи надзвичайних ситуацій затримка або неправильне тлумачення інструкцій може призвести до серйозних наслідків.

Лаконічність медичних текстів з тактичної медицини зумовлена необхідністю швидкої передачі зрозумілої інформації. Інструкції повинні бути короткими, але при цьому містити всю необхідну інформацію для правильної дії.

Перекладач має бути обережним, щоб не втратити суттєві деталі через скорочення або надмірне спрощення. Кожне слово має виконувати важливу функцію, тому переклад повинен зберігати точність і зміст оригіналу, водночас не знижуючи його доступність для цільової аудиторії. Такі тексти також повинні мати чітку логічну послідовність викладу, щоб кожний етап медичної допомоги був зрозумілим. Інструкції з тактичної медицини часто мають на меті послідовне, швидке та безпомилкове виконання певних дій; відтак переклад повинен зберігати не тільки точність термінів, а й правильну структуру цих дій задля забезпечення правильного розуміння та легкості у виконанні вказівок. Важливим аспектом є також передача імперативного настрою, оскільки в таких текстах часто використовуються наказові форми, що спонукають до негайного реагування.

Крім цього, ключовим аспектом тактичної медицини є практичність. Інструкції повинні бути орієнтовані на оперативне застосування в умовах стресу та обмежених ресурсів, тому вони мають бути не лише точними, але й зрозумілими, практичними і простими для виконання. Перекладач повинен забезпечити адаптацію тексту до реальних умов, у яких працюють медичні працівники, дотримуючись при цьому технічної точності та необхідної деталізації.

Збереження максимального рівня інформативності в кожній інструкції є важливим для ефективності перекладу. Текст має бути інформативним, але без зайвих ускладнень чи зайвих роз'яснень, які можуть відволікати від основної мети – допомогти медикам швидко прийняти правильне рішення. Потрібно також враховувати, що в тактичній медицині не завжди є час на додаткові роз'яснення чи уточнення, тому кожне слово повинне максимально точно передавати необхідну інформацію.

При перекладі текстів з тактичної медицини важливо враховувати особливості української медичної та військової практики, оскільки деякі англійські концепції можуть бути маловідомими або застосовуватися по-різному в різних країнах, у тому числі в Україні. Це особливо актуально для термінів і практик, які стали стандартом у країнах НАТО, США та інших західних

держав, але можуть мати відмінності в Україні через історичні, культурні або практичні фактори. З огляду на це кожний перекладений термін чи концепція потребують ретельної адаптації задля відповідності реаліям української медичної системи та військового контексту. При перекладі важливо не лише передати точний зміст, а й узяти до уваги специфіку українських медичних стандартів, доступних ресурсів, кваліфікації персоналу та організації медичного забезпечення в екстремальних умовах. Це дозволяє зробити переклад не лише точним, а й максимально ефективним для практичного використання в українських реаліях.

Порівняльний аналіз оригінальних англійських медичних текстів з тактичної медицини та їх перекладених українською мовою версій виявив низку суттєвих труднощів, на які наражаються перекладачі. Одна з головних проблем полягає у передачі складних термінів без втрати їхнього змісту. Тексти з тактичної медицини часто містять високоспеціалізовану термінологію, яка має чітке значення в контексті міжнародної практики, але не завжди має прями або усталені відповідники в українській мові. Перед перекладачами постає потреба адаптації цих термінів із дотриманням не тільки точності, а й зрозумілості для українських медиків та військових, зі збереженням первісного значення.

Дотримання чіткості інструкцій є іншою важливою проблемою, яку визначив порівняльний аналіз. Тактична медицина орієнтована на надання медичної допомоги в екстремальних умовах, що вимагає не лише високої точності, а й максимальної простоти і зрозумілості інструкцій, які з огляду на це часто складаються з коротких імперативних фраз, що мають легко сприйматися в умовах стресу та оперативної медичної допомоги. При перекладі важливо зберегти імперативну манеру та чітку послідовність дій, щоб не лише передати зміст, а й зберегти структуру оригіналу. Проблеми можуть виникнути при адаптації англійської інструкції до української реальності через різні стандарти медичної практики або обмежені ресурси. У таких випадках перекладач має працювати над зрозумілістю та чіткістю інструкцій з урахуванням національних медичних реалій.

Одним із найбільших викликів при перекладі текстів з тактичної медицини є дотримання високого рівня професіоналізму та точності. Водночас важливо, щоб текст не виглядав надто технічним або важким для сприйняття, зокрема для тих, хто використовує інструкції в реальних умовах. Це створює необхідність правильного вибору термінів і формулювань задля забезпечення високої професійної точності, зі збереженням доступності та практичності інформації. У деяких ситуаціях терміни з однозначними технічними значеннями мають бути перекладені без втрати спеціалізованої функції, однак при цьому й без ускладнення сприйняття тексту.

Знайдені розбіжності між оригінальними англійськими текстами та їхніми перекладеними українською мовою версіями допомогли визначити пріоритети для вдосконалення перекладу. Наприклад, однією з суттєвих відмінностей є різниця в термінології, коли лексема з англійської мови може мати кілька варіантів перекладу в залежності від контексту, і перекладач повинен вибрати той, який найбільше відповідає медичній практиці в Україні. Іншим фактором є різниця в структурі тексту, оскільки англійські тексти можуть містити додаткові пояснення, які не завжди є необхідними або доцільними в українських інструкціях, де пріоритетними є лаконічність і зрозумілість, однак варто відзначити, що деякі пояснення можуть сприяти їхньому досягненню в українськомовній версії.

Отже, переклад текстів з тактичної медицини є важливим завданням, яке вимагає не лише лінгвістичних навичок, а й професійного розуміння медичних реалій та культурного контексту. Ефективний переклад таких текстів сприяє інтеграції українських фахівців у міжнародну спільноту, покращує якість медичної допомоги та сприяє розвитку військової медицини в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошина М. Д. Критерії та принципи визначення адекватності відтворення стилю автора в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. №37. С. 54–57.
2. Амеліна С. М. Конотативна еквівалентність у перекладі. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2019. №11. С. 5–14.
3. Балабін В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. *Філологічні трактати*. 2018. №1. С. 7–18.
4. Баранова С. В., Сусіденко Є. М. Відтворення особливостей науковотехнічного тексту в перекладі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. 2020. Том 31 (70), №2, Ч. 2. С. 243–248.
5. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад: навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
6. Вакуленко М. Сучасна українська термінологія: методологія, кодифікація, лексикографічна практика: дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2023. 445 с.
7. Валуєва Н. М. Структурно-семантичний аналіз багатокomпонентних англomовних термінів-словосполучень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. №58. С. 264–268.
8. Вострова С. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англomовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2003. 22 с.
9. Германович Г. Медичні терміни зі соматичними компонентами в сучасній українській мові: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2021. 319 с.

10. Гончар К., Тригуб Г., Хникіна О. Труднощі перекладу медичних текстів. *Applied Linguistics-3D: Language, IT, ELT : International Scientific and Practical Conference (May 12–13, 2022)*. Житомир, 2022. С. 65–67.
11. Гордієнко Н. М., Михайленко А. В., Типологія компенсації як засобу перекладацьких трансформацій. *Збірник наукових праць «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету»*. Серія: Філологія. 2017. Вип. 30. Т. 2. С. 83–86.
12. Єнчева Г. Г., Семигінівська Т. Г. Переклад нормативних документів всесвітньої організації охорони здоров'я: термінологічні аббревіатури та акроніми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2021. №47. Том 3. С. 115–119.
13. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця, 2020. 920 с.
14. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2013. №10. С. 96–102.
15. Змисла С. Структурно-семантичні особливості номінацій англійської мови на позначення обладнання тактичної медицини. *Мовний простір сучасного світу : тези доповідей VIII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 24 травня 2024 р.)*. Київ, 2024. С. 58–62.
16. Зуєнко Н. О., Мусійчук С. Структурно-семантичні особливості термінів. *Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових праць*. Київ, 2020. С. 250–252.
17. Ільченко Т. Сучасні проблеми та тенденції перекладу медичної термінології в Україні. *Молодий вчений*. 2021. №6 (94). С. 38–41.
18. Ісаєва О. Особливості перекладу спеціальної медичної лексики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2021. №47. Т. 3. С. 120–123.
19. Ісаєва О., Назаренко-Крейн Т. Лінгвостилістичні особливості медичної термінології української та англійської мов. *Науковий вісник*

- Ужгородського університету. 2019. Серія: Філологія. Випуск 1 (41). С. 66–70.
20. Калашник В. С., Пилипенко М., Корнейко І. Проблеми перекладу медичної термінології. *Людина та образ у світі мови: вибрані статті*. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. 368 с. С. 328–333.
21. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2018. 656 с.
22. Ключник О., Грицик Г. Труднощі науково-технічного перекладу. *XVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД»*. Київ, 2013. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1408>.
23. Козоріз І., Куцак А. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. №37. Т. 4. С. 52–54.
24. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія: Філологія*. 2015. Вип. 18. Том 2. С. 68–70.
25. Кочан І. Дослідження галузевих терміносистем в українському термінознавстві (2000–2015). *Studia Ukrainica Varsoviensia. Językoznawstwo*. 2017. Vol. 5. Pp. 73–86.
26. Кузенко Г. Культурологічний аспект перекладу у міжмовній комунікації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. №2(2). С. 22–26.
27. Куньч З., Шаблій А. Медична термінологія в суспільно-політичному дискурсі (на прикладі статті Ліни Костенко «Україна як жертва і чинник глобалізації катастроф»). *Інформація, комунікація, суспільство 2020 : Матеріали 9-ї Міжнародної наукової конференції ICS2020*. Львів, 2020. С. 136–137.
28. Кучеренко І. В., Адаменко М. М. Особливості перекладу медичних термінів. *XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція “Advanced technologies of*

science and education” (19–21 квітня 2018 р.). URL: <https://intkonf.org/kucherenko-iv-adamenkomm-osoblivostiperekladu-medichnih-terminiv/>.

29. Кучеренко О. Вивчення медичної термінології в процесі інтегрованого навчання української як іноземної. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 41–52
30. Левін Є., Карлюк С. Особливості перекладу специфічної військової термінології та військового сленгу з англійської мови. *Збірник наукових праць Logos*. 2020. №6. С. 35–38.
31. Левченко В., Перхач Р.-Ю. Медична термінологія як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Молодий вчений*. 2021. №9 (97). С. 115–118.
32. Литвиненко Н. П. Основні параметри класифікації фахового медичного дискурсу. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки*. 2016. Вип. 245. С. 25–31.
33. Лобанова В. В. Деякі проблеми перекладу англійських медичних текстів українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. №39. Т. 2. С. 53–55.
34. Макаренко Ю., Ткаченко І. До проблеми перекладу медичних термінів в науковому англomовному медичному тексті. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. №21. Т. 2. С. 268–271.
35. Маланюк М., Барнич І., Змисла С. Структурно-семантичні особливості термінів тактичної медицини в англійській та українській мовах. *Науковий журнал ЛДУ БЖД «Львівський філологічний часопис»: зб. наук. праць*. 2023. № 13. С. 20–25.
36. Мацегора І. Л. Вступ до перекладознавства: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Філологія» освітньо-професійної програми «Слов'янський переклад та міжкультурні комунікації». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 97 с.

37. Мелашенко М. П. Особливості навчання студентів-медиків перекладу текстів за фахом. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2017. Вип. 2 (15). С. 57–59.
38. Мельник П., Юрковська М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2021. № 13. Том 2. С. 137–141.
39. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2002. 20 с.
40. Москалюк О. В. Специфіка перекладу науково-технічних текстів та особливості їх сприйняття. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 2, вип. 14. С. 103–107.
41. Муханова О., Тікан Ю., Купчак І. Способи утворення англомовної медичної термінології та її переклад українською мовою *Advanced Linguistics*. 2022. Vol. 10. С. 67–73.
42. Основи тактичної медицини: навчальний посібник. Київ : НУОУ, 2020. 168 с.
43. Пашко С. В., Рябокінь Н. О. Особливості перекладу англомовної військової термінології на українську мову. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. №208, С. 316–321.
44. Пешкова Т. Особливості перекладу німецькомовного тексту медичної літератури. *Філологічний дискурс*. 2018. Вип. 8. С. 166–173.
45. Пилипенко М., Калашник В., Корнейко І. Проблеми перекладу медичної термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2004. №503. С. 86–88.
46. Поворознюк Р. Громадський переклад. Тактична медицина. Київ : Ліра-К, 2023. 201 с.
47. Полюк І. С., Бондар Л. В., Рибчук О. С. Лінгвопрагматичний аспект дослідження медичного дискурсу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72). №1 Ч. 2. 2022. С. 26–31.

- 48.Сайко М. Проблеми перекладу медичної термінології українською мовою. *Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 22–23 березня 2019 року. Одеса, 2019. С. 90–92.
- 49.Самойленко О. В. Особливості української медичної термінології. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 1, вип. 13. С. 108–111.
- 50.Стацюк Р. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. Мовознавство. 2016. №5. Т. 2. С. 112–116.
- 51.Стегніцька Л. В. Розвиток і становлення англійської медичної термінології в аспекті мовної періодизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. №40. Том 2. С. 81–85.
- 52.Тактична медицина для підрозділів спеціального призначення : підручник. Київ : МВЦ «Медінформ», 2016. 145 с.
- 53.Ткач А. Сучасна українська медична термінологія: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2010. Вип. 23. С. 247–252.
- 54.Хацер Г. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. 2013. Кн. 3. С. 151–154.
- 55.Хортюк Д. О. Особливості перекладу медичних текстів з німецької мови на українську. *Наукові праці. Науково-методичний журнал. Педагогіка*. 2019. Вип. 314. Т. 326. С. 88–90.
- 56.Чайка О., Остапенко Я. Новітній погляд на поняття «термін» у лінгвістиці. *Філологічний часопис*. 2020. Вип. 2 (16). С. 103–110.
- 57.Шепітько С., Тарапатов М. Особливості перекладу сучасної медичної термінології. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.*

- I. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2019. Том 30 (69). №1, ч. 1. С. 175–179.
- 58.Шугаєв А. В. Особливості перекладу англomовних медичних інструкцій на українську мову. *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації* : VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих науковців за міжнародної участі. 2014. С. 312–315.
- 59.Ageicheva A. O., Rozhenko I. V. Medical texts translation peculiarities. *Молодий вчений*. 2019. № 5 (69.1). С. 1–7.
- 60.Badziński, A. Problems in medical translation among professional and non-professional translators: Collocations as a key issue. *Beyond Philology: An International Journal of Linguistics, Literary Studies and English Language Teaching*. 2019. Vol. 16(4). Pp. 157–177.
- 61.Baker, M. In *Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge, 2011.
- 62.Butler, F. K. Jr. Tactical Combat Casualty Care: Beginnings. *Wilderness Environ Med*. 2017 Jun;28(2S):S12–S17. DOI: 10.1016/j.wem.2016.12.004.
- 63.Fischbach, H. Problems of medical translation. *Bull Med Libr Assoc*. 1962. Vol. 50(3). Pp. 462–472.
- 64.Flores, G. The Impact of Medical Interpreter Services on the Quality of Health Care: A Systematic Review. *Medical Care Research and Review*. 2005. Vol. 62(3). Pp. 255–299.
- 65.Hurtado Albir, A., Galán-Mañas, A., Kuznik, A., Olalla-Soler, C., Rodríguez-Inés, P., Romero, L. Translation competence acquisition. Design and results of the PACTE group's experimental research. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2020. Vol. 14(2). Pp. 95–233.
- 66.Montgomery H. *Tactical Combat Casualty Care quick reference guide*. First edition. 2017.
- 67.Newmark, P. *A Textbook of Translation*. London : Prentice Hall, 1988.
- 68.Nida, E. A. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: Brill, 1969.

69. Pan, Y. A corpus-based analysis of trainee translators' performance in medical translation. *Asia Pacific Translation and Intercultural Studies*. 2021. Vol. 8(3). Pp. 267–285.
70. Ruiz, L. Exploring the cultural dimension of health translation. *Cross-Cultural Health Translation: Exploring Methodological and Digital Tools*. Routledge, 2019. Chapter 2. P. 16.
71. Shekera, O. O., Shekera, O. G., Kirzhner, G. Conceptual approaches to developing military medical doctrine. *The Health of Society*. 2016. №3–4. Pp. 69–77.
72. Tactical Combat Casualty Care (TCCC). (n.d.). URL: <https://tccc.org.ua>.
73. Venuti, L. S. *Strategies of Translation*. London and New York: Routledge, 2018. Pp. 240–244.
74. Venuti, L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge, 1995.
75. Zalipska, I. The systematization of terms in the process of professional medical communication. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. 2021. Вип. 55.
76. Zendedel, R., Schouten, B. C., van Weert, J. C., van den Putte, B. Informal interpreting in general practice: the migrant patient's voice. *Ethnicity & Health*. 2018. Vol. 23(2). Pp. 158–173.